

Boekenveilingen in Brugge, 1750-1810. Een repertorium van de gedrukte veilingcatalogi

Books changed the appearance and state of the whole world.

Francis Bacon (1561-1626)

Inleiding

Boeken en bibliotheken zijn niet weg te denken uit de Europese cultuurgeschiedenis. Als voornaamste maatstaf van het geestesleven bepalen boeken en bibliotheken de tijdsgeest, de dromen en betrachtingen van mensen². Bibliotheken zijn wereldbeelden. Belangstelling, nieuwsgierigheid, eruditie, drang naar kennis, voorliefde, smaak en mode maar ook financiële draagkracht vormen het samenspel die het boekenbezit aanspoort. Boekenverzamelaars hebben onschatbare monumenten uit de kunst en de wetenschappen, de literatuur en de filosofie als erfgoed bewaard voor de volgende generaties. Het behoud van die essentiële efemera danken wij nog steeds aan enkele duizenden bekende of onbekende boekenfanaten.

-
- 1 Pierre De Laey (1933-2004) overleed op 28 juni 2004. Dit repertorium zag de auteur als een eerste stap naar een meer breedvoerige inhoudelijke studie van Brugse privé-bibliotheken. Een slepende ziekte stond deze plannen in de weg. Kort voor zijn overlijden werd, in overleg tussen auteur en redactie, beslist om dit eerste deel, het repertorium, te publiceren. In dankbare herinnering aan een bevlogen intellectueel en een innemend mens.
 - 2 Deze studie werd uitgevoerd in overleg met Ludo Vandamme, wetenschappelijk medewerker voor de Historische Collecties van de Openbare Bibliotheek Brugge. Mijn oprechte dank aan Ludo Vandamme die mij de kans gaf voor dit onderzoek dat hij voortdurend steunde met raad en daad. Ook wens ik baron Emmanuel de Bethune (Marke) en zijn bibliothecaris Philippe Peperstraete van harte te bedanken. Samen openden zij voor mij de toegang tot een overweldigend bronnenmateriaal. Mijn oprechte dank aan Brecht Desplenter voor zijn medewerking in het aanvullen van mijn repertorium met veilingcatalogi uit de centrale bibliotheken van de KUL en de UCL.

Van de Brugse privé-bibliotheken is er maar weinig overgebleven. Zij zijn verdwenen, verkocht of verdeeld over generaties erfgenamen, of zij werden doorheen de jaren ingepast in steeds grotere boekenverzamelingen, zodat het haast onmogelijk is de juiste samenstelling van een 18de-eeuwse bibliotheek te kennen. Maar er bestaat wel een methode om die boekencollecties te reconstrueren. Vanaf 1727-1729 bestond in de Oostenrijkse Nederlanden de wettelijke verplichting om gedetailleerde catalogi op te stellen en te laten drukken bij iedere openbare verkoop en veiling van boekencollecties. Alleen het groot aantal veilingcatalogi van privébibliotheken die sedert 1729 bewaard zijn gebleven, maakt het mogelijk de boekencultuur uit die belangrijke periode met grote nauwkeurigheid te leren kennen. Een overzicht van de boekencollecties te Brugge in de 18de eeuw wordt pas mogelijk als eerst de bewaard gebleven veilingcatalogi worden opgespoord, geduid en gerepertorieerd. Hier staan wij echter voor een groot probleem. Er bestaan geen naslagwerken over de Brugse boekencultuur uit de 18de eeuw omdat de bewaarde veilingcatalogi, die in verschillende openbare en privé-verzamelingen te vinden zijn, nooit werden geïnventariseerd. Het opstellen van een repertorium van Brugse veilingcatalogi was hoogst dringend en zal de toegankelijkheid van dit bronnenmateriaal voor verder onderzoek verzekeren.

Deze studie heeft tot doel de catalogi van boekenveilingen die te Brugge werden gehouden tussen 1750 en 1810 te beschrijven en te repertoriëren. Er werd gekozen voor die beperkte periode om drie redenen. Vooreerst, vóór 1750 komen boekenveilingen met catalogi te Brugge slechts uiterst sporadisch voor.³ Na 1810 zijn die veilingen zo frequent geworden dat hun studie onoverzichtelijk wordt voor een alleenstaande onderzoeker. De tweede reden: de ideeën van de Verlichting zullen pas goed doorbreken te Brugge rond 1770⁴. Deze

3 In 2004 doken op een veiling in Brussel twee onbekende Brugse veilingcatalogi op, daterend uit 1704 en 1708. Deze catalogi hebben de vorm van een "in plano" (affiche), werden gedrukt door Judocus van Pee en zijn nu veruit de oudst bekende gedrukte veilingcatalogi voor Brugge. Ze werden aangekocht door de Openbare Bibliotheek Brugge (boeknummers HF249 en HF250). Zie : L. VANDAMME, 'Boekenveilingen in Brugge. De verwerving van de oudste gedrukte gedrukte veilingcatalogi (1704-1708)', in : *Inzoemen : Nieuwsbrief van de Vrienden van de Biekerbibliotheek*, 19 (2005), 5-8. [De redactie]

4 Y. VANDEN BERGHE, *Jacobijnen en traditionalisten. De reactie van de Bruggelingen in de Revolutietijd (1780-1794)*, 2 dln., Brussel, 1992.

nieuwe ideeën kennen er een ongewone bijval, nemen toe met de tijd maar blijken reeds voorbijgestreefd rond 1810⁵. De opkomst van de filosofie van de Verlichting vormt de voornaamste voorbode van de moderniteit en zal op korte tijd de tijdsgeest volledig doen kenteren. Het op de voet volgen van de doorbraak van die ideeën te Brugge vormt een aantrekkelijk studieproject. Een derde reden: tot op het einde van de 18de eeuw was de boekdrukkunst nog steeds een artisaanambacht dat de noden en wensen van een beperkte elite doeltreffend kon beantwoorden. De methode van het zetten en van het drukken van boeken en pamfletten kende haast geen verandering sedert de eerste werken van Gutenberg, drie eeuwen voordien. Maar vanaf 1810 verandert de boekdrukkunst volledig. De elitaire cultuur maakt plaats voor een massacultuur en de methode om boeken te drukken wordt grondig hervormd. Mechanisering vervangt de verouderde handenarbeid en het artisaan drukkersatelier wordt een industrie. Nieuwe uitvindingen versnellen het werk en nieuwe machines kondigen het hedendaagse materiaal aan. De platinadruk, de lithografie, de cylinderpers en het gebruik van nieuwe lettertypes verhogen de productiesnelheid van het drukken⁶.

In een eerste hoofdstuk willen we, aan de hand van excerpten uit veilingcatalogi, een beeld ophangen van de boekenveilingen die in die tijd in Brugge plaats vonden. Het klimaat, de werking maar ook de opgelegde beperkingen die het veilen van boeken beïnvloedden vormen hier het studieobject. De samenstelling en de vormevolutie van de veilingcatalogi worden het onderwerp van het tweede hoofdstuk. In het derde hoofdstuk bieden we een inventaris aan van de gedrukte en bewaard gebleven veilingcatalogi. Dit repertorium werd uitsluitend opgesteld aan de hand van vaste onderzoekssleutels. Een reeks registers met persoonsnamen, ambten, objecten en omstandigheden werden opgesteld om het repertorium toegankelijker te maken.

5 P. HAZARD, *La pensée Européenne au xviiie siècle. De Montesquieu à Lessing*, 2 vol., Parijs, 1946.

6 L. FEBRVE & H.J. MARTIN, *L'apparition du livre*, Parijs, 1971.

CATALOGUE

D E

L I V R E S

CHOISIES, CURIEUX ET RARES,

En toutes Facultés & Langues

SUIVIE D'UN

C A B I N E T

De plusieurs Curiosités

DE L'ART ET DE LA NATURE,

DELAISSE' PAR FEU MONSIEUR,

CHARLES FRANÇOIS CUSTIS, ESCUIER,

En son vivant Ancien Echevin & Commis au moyens des Fortifications de la Ville de Bruges, &c.

Qui seront vendus dans une Maison vuide, située dans la rue vulgairement nommé la rue de St. Jean, le 25. d'Octobre 1752 & jours suivans, sous la direction de Pierre de Sloovere, Libraire.

La Vente se fera en Argent Courant de Flandres.

A B R U G E S,

Chez PIERRE DE SLOOVERE, Imprimeur - Libraire juré de la Ville,
rue de Dominicains.

Où on fera la distribution des Catalogues.

Het veilen van boeken

Frequentie en omvang van boekenveilingen

Tot nu toe werden in 6 openbare en privécollecties 154 veilingcatalogi teruggevonden die te Brugge tussen 1750 en 1810 werden gedrukt en betrekking hebben op veilingen die in Brugge plaats vonden⁷. Al die veilingcatalogi werden gerepertorieerd en gerubriceerd in chronologische volgorde.

Wat onmiddellijk opvalt in dit repertorium is de grote variatie in het aantal veilingen die per jaar plaats vonden. Het gemiddeld aantal catalogi uit de laatste periode, 1790 tot 1810, leert dat er toen jaarlijks minstens 4 veilingen werden georganiseerd. Daarentegen is er geen enkele Brugse catalogus teruggevonden voor de jaren 1750, 1751, 1753 tot 1759, 1762 en 1763. Het is ondenkbaar dat in een stad als Brugge al die jaren geen enkele boekenveiling plaats vond. Pierre Delsaerdts en Dries Vanysackers, die de Antwerpse boekenveilingen uit dezelfde periode hebben bestudeerd, wijzen terecht op het feit dat veilingcatalogi *gebruiksdruckwerken zijn die zoals pamfletten, couranten en almanakken in beperkte mate werden bewaard*⁸.

Dat dit repertorium onvolledig is, blijkt ook uit gegevens die in de Openbare Bibliotheek Brugge te vinden zijn. Twee hoogst merkwaardige lijsten van verboden boeken worden er bewaard. Die gedrukte lijsten, losse folio's uit verschillende niet geïdentificeerde veilingcatalogi, werden samengebundeld onder eenzelfde titel: *Catalogus van verboden boeken samengeraept uit verschillende veilingcatalogi* en bewaard onder het nummer S393 (z.d., nr. 155)⁹, en *Catalogus librorum prohibitorum*, onder het nummer S89 (z.d., nr. 156). Beide verzamelbundels bevatten uittreksels uit verschillende lijsten van verboden boeken, afkomstig uit gedrukte veilingcatalogi van diverse formaten, papiersoorten en lettertypes. Catalogus S393

7 Het valt te verwachten dat uitbreiding van dit onderzoek naar kleinere bibliotheekcollecties en naar buitenlandse bibliotheken aanvullend materiaal zal opleveren.

8 P. DELSAERDT & D. VANYSACKER, 'Repertorium van Antwerpse boekenveilingen, 1750-1800', in: *De Gulden Passer*, 75 (1999), 5-119.

9 Citaten uit veilingcatalogi worden aangeduid met jaartal en repertoriumnummer. Zo bv. (1803, nr. 106). (z.d.) staat voor "zonder datum".

bevat 16 verschillende lijsten en catalogus S89 14 andere lijsten. Geen van deze lijsten refereert naar de verboden boeken uit de 154 gerepertorieerde veilingcatalogi. Bepaalde lijsten bevatten de opgelegde *approbatio* maar zonder datum noch naam van de censoren. Twee ervan waren gedateerd in 1755 en bevatten de initialen van een bekende bisschoppelijke censor¹⁰. Wij durven daarom stellen dat het repertorium onvolledig is en minstens dient aangevuld te worden met deze 30 verloren veilingcatalogi. Het bestand aan veilingen zou dan 184 moeten tellen voor die periode. En als we rekening houden met de Antwerpse resultaten waar slechts 69 percent van alle catalogi bewaard is gebleven¹¹, dan leidt dit ons via extrapolatie te Brugge tot ruim 270 catalogi. Dit laatste cijfer komt overeen met meer dan vier catalogi per jaar over de volledige periode.

De laatste helft van de 18de eeuw en het eerste decennium van de 19de eeuw worden gekenmerkt door een continue toename van zowel het aantal veilingen te Brugge als het aantal geveilde kavels.

Tabel 1: Evolutie van de frequentie en de omvang van boekenveilingen te Brugge¹²

Periode	Aantal veilingen	Totaal aantal geveilde kavels	Gemiddeld aantal kavels per veiling
1750-1770	15	5.967	398
1771-1790	53	29.026	548
1791-1810	84	56.755	676

Deze significante toename van het aantal bewaard gebleven catalogi werd onderbroken gedurende de jaren van zware politieke onrust. Zo viel bijvoorbeeld het aantal veilingen in de jaren juist voor en na de Brabantse Omwenteling (1789) terug tot slechts één per jaar. Het waren jaren van grote onzekerheid bij de bevolking en waarin vooraanstaande en keizersgezinde burgers de stad uitvluchtten. Ook in de eerste jaren na de tweede Franse invasie (1794) werden er praktisch geen veilingen gehouden. Edellieden en kerkelijke gezags-

10 Zie p. 84 e.v.

11 P. DELSAERDT & D. VANYSACKER, *Repertorium*, 7-8.

12 Er werd alleen rekening gehouden met de veilingen waarvan het aantal kavels bekend was.

draggers hadden toen de stad verlaten om betere tijden af te wachten in het buitenland.

Hoe plaatst Brugge zich ten opzichte van andere steden uit de Oostenrijkse Nederlanden? Op grond van een inventaris van veilingcatalogi bewaard in de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Gent¹³, hebben we kunnen vaststellen dat het aantal kavelnummers per veiling in Brugge gelijklopend was aan de aantallen in Gent, maar veel lager dan deze te Brussel of te Leuven (tabel 2). Het hoge aantal nummers per veiling te Brussel en te Leuven kan worden verklaard door de aanwezigheid van belangrijke bibliotheken van hoge rijksambtenaren te Brussel (Karel van Lotharingen, Charles de Cobenzl, Patrice François de Neny e.a.) en van universiteitsprofessoren te Leuven.

Tabel 2: Gemiddeld aantal nummers per veiling in verschillende Vlaamse steden in de periode 1750-1810

Stad	Aantal kavels per veiling	Aantal onderzochte veilingen
Antwerpen	683	45
Brussel	2.079	45
Brugge	600	52
Gent	734	102
Leuven	1.180	17

De omvang van de Brugse veilingen vertoont een bimodale distributie (tabel 3). Een eerste maximum komt voor bij collecties van meer dan 1000 kavels (17 percent van het totaal aantal) en een tweede maximum bij 250 à 500 kavels per veiling (34 percent van het totaal).

13 F. VANDENHOLE, *Inventaris van veilingcatalogi 1615-1914 met topografische, alfabetische en inhoudsindexen*, 2 dln., Gent, 1987.

Tabel 3: Omvang van de veilingen in aantal kavels (in Brugge)

Aantal kavels	Aantal veilingen	Aantal onderzochte
> 1.000	25	17
750-999	15	10
500-749	32	24
250-499	50	34
100-249	17	12
< 100	2	3

Bimodale distributies duiden steeds op de aanwezigheid van twee verschillende populaties, elk met eigen maximum, zodat er geen juist gemiddelde kan berekend worden. Dat de veilingcatalogi in twee verschillende populaties kunnen onderverdeeld worden, hangt uitsluitend af van de veiling zelf: individuele bibliotheken kunnen afzonderlijk geveild worden ofwel samen met andere boekencollecties ter veiling voorgelegd worden. Op 154 veilingen zijn er 84 "individuele veilingen" en 70 "gemengde" veilingen. Door de bibliotheken van clerici samen te veilen met die van bv. medici, rechtsgeleerden of edellieden, zochten de veilingmeesters een breder gamma boeken aan te bieden die een ruimer publiek zou kunnen aanspreken. Die "gemengde" veilingen kennen een bijzondere bijval en hun aantal neemt met de tijd toe. Tussen 1751 en 1770 zijn er slechts 20% "gemengde" veilingen, tussen 1771 en 1790 stijgt hun aantal tot 34% en na 1791 vertegenwoordigen zij meer dan 56% van het totaal aantal veilingen.

De Brugse veilingen met meer dan 1000 kavels zijn niet zo zeldzaam en worden samengevat in tabel 4.

Tabel 4: veilingen met meer dan 1000 kavels

Naam van de eigenaar	Jaar	Referentie	Aantal kavels
Brugse Jezuiten	1778	35	5981
15 afgeschafte kloosters	1785	58	1932
M.H. & M.K.	1797	86	1882
Jean-Baptiste Moentack e.a.	1808	142	1665
François de Crombrughe e.a.	1804	123	1575
Anselme & Pierre van Caloen	1807	131	1430
Charles-Pierre Lauwereyns	1790	67	1490
Pierre de Vooght	1782	49	1407
Pierre de Cuyper e.a.	1808	137	1349
Joseph van Parys	1807	136	1348
Joannes van Hese e.a.	1803	111	1341
Benoît Pol	1804	120	1308
Joseph Hergodts e.a.	1805	125	1273
J.F.R. & P.v.B.	1805	127	1251
Jean-Jacques Veranneman	1808	141	1241
Joseph Bouvaert	1809	145	1233
Anoniem	1809	146	1150
Anoniem	1803	118	1108
Pierre de Molo e.a.	1810	153	1078
A.R.H. e.a.	1803	114	1075
Guillaume vander Fosse	1771	17	1073
A. Gheleyns e.a.	1808	138	1053
Charles Pavot e.a.	1803	119	1044
Joannes-Robertus Caimo	1776	29	1006

Te Antwerpen bedroeg het aantal veilingen met meer dan 1000 kavels slechts 6% van het totaal aantal en die met meer dan 500 kavels 27%¹⁴. Er waren minder veilingen te Brugge dan in Antwerpen maar hun omvang was er groter.

14 P. DELSAERDT & D. VANYSACKER, *Repertorium*, 9-10.

De veilingmeesters

Het was logisch de veilinghamer toe te vertrouwen aan drukkers en librariërs. Brugge had een goed werkende librariërs-gilde, waarvan het gezag onbetwistbaar was. *Het Gild van S. Jan den Evangeliste en van den h. Aertsengel Michel*¹⁵, die de drukkers en librariërs verenigde, stond onder leiding van twee commissarissen, een schepen en een kanselier benoemd onder toezicht van de bisschop en de stadsmagistraat. Librariërs en drukkers mochten hun ambt niet uitoefenen zonder het afleggen van een geloofsbelijdenis en een geschreven goedkeuring van zowel de bisschop als de stadsmagistraat. Dit gebeurde in overeenstemming met de decreten van het Concilie van Trente, de voorschriften van de tweede provinciale synode van Mechelen en de bestaande plakkaten. Librariërs en drukkers moesten ook een octrooi van de vorst ontvangen en een eed afleggen voor twee commissarissen. Verder moest een kandidaat-librariër of -drukker een Brugs poorter zijn en een geschiktheidsexamen afleggen voor het gildebestuur. Leerlingen gingen voor twee jaar in de leer bij een beëdigde meester. Bij hun erkenning als meester dienden ze een verklaring af te leggen van geen verboden boeken in te voeren, te verkopen of in te binden.

Librariërs en drukkers waren verplicht een catalogus op te stellen van alle boeken die zij in de winkel hadden. Bij ontvangst van nieuwe boeken, mochten die pakken alleen geopend worden in de aanwezigheid van de twee commissarissen¹⁶. Al die beperkingen hadden natuurlijk een negatieve invloed op de verkoop van boeken. Librariërs waren dan ook voorstanders om alle boekenveilingen zelf te leiden. Het was een belangrijke bron van inkomsten. Deze verkoopswijze werd een belangrijk aandeel van de boekhandel. Anderzijds kon

15 BRUGGE, Rijksarchief, Ambachten nr. 206: *Gildeboek / van de Ghilde / van den h. AertsEngel / Michiel / in de Kerk der Abdie / van den Eeckhoutte / te Brugge / (1696-1731)*, 2 dln. Ledenlijsten in deel 1, f. 21 en deel 2, f. 95.

16 Over het gild van de librariërs te Brugge: A. VISART DE BOCARME, *Recherches sur les imprimeurs Brugeois*, Brugge, 1928, 7-9; A.C. DE SCHREVEL, 'Statuts de la gilde des libraires, imprimeurs, maîtres et maîtresses d'école à Bruges', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, 52 (1902), 135-302; A. SCHOUTEET, 'Inventaris van het archief van het voormalige Gild van de librariërs en van hun vereniging van schoolmeesters te Brugge', in: *Handelingen voor het Genootschap voor Geschiedenis*, 100 (1963), 228-269.

het veilen op steeds grotere schaal ook nadelige gevolgen hebben voor de boekhandel. Boeken werden vaak goedkoper verkocht op veilingen dan in boekenwinkels. Vandaar dat het gilde eiste dat alleen beëdigde librariërs boekenveilingen mochten leiden. De librariërs waren daarbij het best geschikt om boeken naar waarde te schatten en zo het beste bod te krijgen voor de erfgenamen die hen opgeroepen hadden om de te verkopen boekencollecties te schatten, te ordenen en te beschrijven. Er werd hen ook opgedragen de bij wet opgelegde catalogi te drukken.

Zo waren het steeds de drukkers-librariërs die alle veilingen hebben geleid tot einde 1785. Later werden de librariërs en de drukkers abrupt vervangen door beëdigde ambtenaren van de stad, zoals notarissen, griffiers of deurwaarders. Vanaf die datum zouden de drukkers-librariërs de veilinghamer nooit meer hanteren. De nieuwe ordonnantie had het traditionele privilege van het gilde afgevoerd. De ambtenaren die voortaan de veilingen leidden, werden tot in 1807 steeds met naam vermeld in de veilingcatalogi. De periode rond 1798 en 1799 vormt een uitzondering; de veilingmeester wordt er vermeld als "een competente deurwaerder"¹⁷. Na 1807 verdwijnen zij in de anonimiteit en zij werden in de veilingcatalogi aangeduid als "een van de vereenigde griffiers". De reden voor die anonimiteit en die eigenaardige benaming blijft onbekend.

Samenvattend mag gesteld worden dat librariërs en drukkers de veilinghamer in de hand hielden tot in 1785. Nadien werden ze vervangen door ambtenaren die met naam en toenaam in de catalogi vermeld worden tot 1807 en die later in de anonimiteit verdwijnen. Bij kunstveilingen werd een beroep gedaan op bekende kunstschilders zoals J. de Meere (1766, nr. 11), Paulus de Cock (1783, nr. 52), Jan Gareminj (1782, nr. 49), Bernard Frick (1803, nr. 116 en 117) en Bernard Bauwens (1799, nr. 100 en 1803, nr. 117).¹⁸

17 Zie repertorium: 1798, nr. 94 en 95 en 1799, nr. 98.

18 Register 3, p. 124-125, somt de veilingmeesters op in alfabetische volgorde.

De veilingplaatsen

Aanwijzingen in alle Brugse veilingcatalogi maken duidelijk - en dat in tegenstelling tot het gewoonterecht in andere Zuid-Nederlandse steden¹⁹ - dat er te Brugge in die periode geen enkele veiling werd gehouden in de winkels van de librariërs-veilingmeesters. Soms werden de veilingen gehouden in het huis van de afgestorvene of in een privé-huis, maar over het algemeen hadden de veilingen plaats in officiële gebouwen zoals in de Academie, in het Domus Mercatorum, de zetel van de Brugse handelskamer, en, later, in het stadhuis.

In 1760 werd er geveild in de Academie, in de oude Poortersloge in de Academiestraat. De Poortersloge bezat sedert de 15de eeuw een grote feestzaal, waarvan de librariërs dankbaar gebruik maakten om er hun veilingen te houden. Na 1760 werden er geen veilingen meer gehouden, vermoedelijk wegens plaatsgebrek. Vanaf die periode kende de Academie een hoge bloei onder de leiding van Jan Garemiijn (1765-1775), Paulus de Cock (1775-1801) en Joseph vander Donckt (1802-1815). De voortdurende overbevolking²⁰ dwong de librariërs uit te zien naar andere locaties voor hun veilingen.

Tussen 1764 en 1783 werd er bij voorkeur geveild in het *Domus Mercatorum*, vulgo het Hof van Commercie ofte Grand Hôtel du Commerce, eigendom en de administratieve zetel van het makelaars-gilde, het huidige "Hof van Navarra" in de St.-Jakobsstraat. Het prachtige patriciërshuis van Don Juan de Peralta, consul van Navarra, werd in 1720 door de makelaarsgilde opgekocht en verbouwd tot een hotel waar vooraanstaande gasten - zoals Jozef II in 1781 - eervol konden ontvangen worden²¹. Het Hof van Commercie bezat vermoedelijk alle nodige infrastructuur om als veilingkamer te dienen.

Op tien veilingen na werden vanaf 1785 alle andere veilingen op het stadhuis gehouden. Bepaalde veilingcatalogi geven het lokaal aan waar ze werden gehouden: *dans la grande salle supérieure de la mai-*

19 B. VAN SELM, *Een menigthe treffelijcke Boecken. Nederlandse boekhandelscatalogi in het begin van de 17de eeuw*, Utrecht, 1987.

20 M. VANDERMAESEN, 'De Poortersloge te Brugge', in : *Van Poortersloge tot Rijksarchief. Een gebouw met inhoud te Brugge (15de eeuw-1995)*, Brussel, 1995, 15.

21 A. DUCLOS, *Bruges, histoire et souvenirs*, Brugge, 1910, 549.

son communale qu'on accède par le petit escalier. Dit verwijst naar de huidige gotische bovenzaal van het stadhuis, die in de 18e eeuw nog in twee ruimten was verdeeld. Later werd die zaal als stadsbibliotheek ingericht²². Met *le petit escalier* wordt vermoedelijk de wenteltrap in de midden-flankeertoren bedoeld die via een rechthoekige deur de toegang verzekert tussen de hal van het stadhuis en de bovenzaal. In 1766 had het stadsbestuur het interieur van de benedenzaal grondig gewijzigd en een nieuwe trap laten bouwen²³. In het stadhuis mochten blijkbaar alleen beëdigde stadsambtenaren veilingen houden. Die ambtenaren hebben vanaf 1785 de auctiehamer van de drukkers-librariërs overgenomen, hoewel deze laatsten nog steeds de financiële verantwoordelijkheid behielden bij het verkopen van boeken.

Veilingen in sterfhuizen kwamen te Brugge slechts sporadisch voor en dan alleen bij belangrijke of omslachtige veilingen zoals die van de boekencollecties van de hoogbaljuw Pierre-François de Vooght in 1782 (nr. 49), de eerste schep en van de stad Jean-Baptist Coppieters in 1786 (nr. 61), de burgemeester van het Brugse Vrije Louis Ferdinand vande Wouwere in 1792 (nr. 78), Jan Garemin in 1799 (nr. 100), of burgemeester Andries vanden Bogaerde in 1803 (nr. 117). De bibliotheek van bisschop Caimo werd in het bisschoppelijk paleis geveild (1776, nr. 28). De uiterst belangrijke veiling van de jezuïetenbibliotheek werd in de aula van het jezuïetencollege gehouden. De omvang van de boekencollectie met ruim 5981 kavels was vermoedelijk de voornaamste reden om de veiling ter plaatse te houden (1778, nr. 35).

Het is slechts eenmaal gebeurd dat twee veilingen gepland werden op dezelfde dag. Op 23 mei 1803 werd een veiling gehouden op het stadhuis door notaris B. Verhulst (nr. 114) en op dezelfde dag veilde weduwe Van Praet en zoon de inboedel van Joseph Lameire, een Brugse landmeter (nr. 115). Deze laatste veiling werd dan in het sterf-huis in de Beenhouwersstraat gehouden.

Slechts één veiling werd in het huis van de erfgenamen gehouden (in 1797, nr. 85) of in een leegstaand huis in de Sint-Janstraat in 1752

22 L. VANDAMME, 'Een boekenschat wordt stadsbibliotheek: bibliothecaris Pierre-Jacques Scourion (1767-1838) aan het werk', in: ID., *The Founding Fathers. Het bibliotheeklandschap in Brugge omstreeks 1800*, Brugge, 2004, 81-82.

23 A. VANDEWALLE, 'Het Brugs stadhuis: 600 jaar geschiedenis', in: *600 jaar Brugs stadhuis, 1376-1976*, Brugge, 1976, 12.

(nr. 1). Soms werd er geveild in privéhuizen zoals in het huis van J.J. vander Male aan de Dijver (1792, nr. 75) of het huis van F. de Gelder in de Kartuizerinnenstraat in 1803 en 1804 (nr. 118, 119, 120 en 123). Dit waren dagen waarop de bovenzaal van het stadhuis vermoedelijk niet vrij was²⁴.

Het verloop van de veilingen

Voor de voornaamste veilingen werden kijkdagen voorzien. Die dagen werden meegedeeld in de veilingcatalogi, verso titelpagina²⁵. Datum en plaats van de veiling staan steeds aangegeven in de catalogi²⁶. Veilingen begonnen bij voorkeur om 10 uur 's morgens en hernamen, na een middagpauze, om 14 uur. Er werd nooit geveild tijdens de middaguren²⁷. Bij de veiling van de 5981 kavels uit de jezuïetenbibliotheek werd er beslist 's morgens wat vroeger te beginnen: *dont la vente se fera au-dit Collège, À huit heures et demie du matin & à deux heures de l'après-midi* (1778, nr. 35, f. a2).

Voor het beginuur werd er vermoedelijk rekening gehouden met het openen van de stadspoorten, zodat bibliofielen van buiten de stad ook op de veiling konden aanwezig zijn. Die poorten gingen open bij dageraad en werden gesloten bij zonsondergang. Kleinere veilingen van 200 à 300 kavels konden op één dag afgehandeld worden; dit was echter onmogelijk bij grotere veilingen. Bij het veilen van 500 kavels en meer werd er steeds aangeduid hoeveel dagen de veiling in beslag

24 Zie verder register 4.

25 Voorbeelden : "Avertissement: tous les livres pourront être vûe huis jours avant la vente, le matin depuis 9 jusqu'à 11 et l'après-dîné depuis 2 jusqu'à 4 heures, dans la Maison mortuaire située dans la rue vulgairement nommée Oudenburgh" (1752, nr. 1) ; "...de boeken en zullen maer te zien zijn de Dyssendag voor de verkopinge zijnde den 22 Aprile 1755". (z.d., nr. 155, 14); "... qui livre vidèri poterunt pridè anti auctionem. Sub directione Pauli Roose, Bibliopolea Brugis Typis Pauli Roose, via Lapideâ sub signo Anseris Caerulei" (1760, nr. 2, f. a1).

26 Het exemplaar van de veilingcatalogus van de bibliotheek van Pieter Ledoulx (1808) bleef slordig bewaard zodat de titelpagina met alle praktische gegevens (f. a1) verdwenen is. Naam en datum werden naderhand afzonderlijk in de marge geschreven met zwarte inkt: "LeDoulx, 1 aout 1808" (1808, nr. 140).

27 Voorbeelden: "Horas decimâ & secundâ post meridiem praecisi ..." (1760, nr. 2, f. a1 en 1772, nr. 19, f. a1) "à 10h due matin et à 2h de relevée" (1790, nr. 56 en 1803, nr. 117); "le matin à 10h et l'après-midi à 2h très précises..." (1805, nr. 115 en 1805, nr. 128).

zou nemen: *Laquelle vente de livres se fera en 6 jours complets* (1752, nr. 1, al). Indien de duur van de veiling moeilijk te schatten viel, werd het volgende vermeld: ... *lundi 23 Floréal, an 13 et jours suivants* (1805, nr. 126). Soms werd de volgorde van de te veilen loten duidelijk vermeld in de catalogi²⁸.

Bij de aangehaalde veiling van Jean-Baptiste de Villegas (1805, nr. 126) gingen er gemiddeld 76 kavels onder de hamer in de voormiddag, van 10 uur tot het middaguur, en 200 kavels in de namiddag, vanaf 14 uur. In de voormiddag werden er dus gemiddeld 38 kavels geveild per uur om de verkoop voor 12 uur te beëindigen. Indien de verkoop met dezelfde snelheid verliep na de middag waren er nog 5 uren nodig om 200 kavels te verkopen. Dit betekent dat de veiling om 19 uur beëindigd werd, dus vóór het sluiten van de stadspoorten in de lente.

Er werd niet geveild op zaterdag en zondag; veilingen werden hervat op de eerstvolgende werkdag. Volgens de gegevens van catalogus nr. 49 werd tijdens de auctie de rangorde van de kavelnummers gevolgd. Indien de bibliotheek niet zorgvuldig gerubriceerd werd, gingen de boeken volgens formaat onder de hamer. De kleinste formaten werden eerst aangeboden (in -8° en kleiner), dan volgen de -4°, om te eindigen met de meest waardevolle in-folio's. Zo waren de geïnteresseerde bibliofielen verplicht tot het einde van de veiling aanwezig te zijn indien zij in-folios wensten te kopen. Indien er na de boeken nog andere voorwerpen werden geveild, werd door de veilingmeester de aangegeven volgorde gerespecteerd.

28 (1805, nr. 126). "Ordre de la vente :

Lundi 13 mai	matin	numéros 1-69
	après midi	70-269
Mardi 14	m.	270-345
	a.m.	346-547
Mercredi 15	m.	548-616
	a.m.	617-806
Jeudi 16	m.	807-881
	a.m.	882-1082
Vendredi 17	m.	1083-1179
	a.m.	1180-1407

De veilingkosten

Veilingkosten waren in de 18de eeuw bijzonder hoog geworden. Als er in Holland in de 17de eeuw gemiddeld 5 percent van de verkoopwaarde aangewend werd om de veilingen te bekostigen²⁹, dan waren dezelfde kosten te Brugge opgelopen tot ca. 10 percent in de tweede helft van de 18de eeuw. Het is dan ook niet verwonderlijk dat erfgenamen, om hun erfgoed te gelde te maken, goedkopere oplossingen zochten en de Brugse veilingen vermeden. De kosten omvatten in de eerste plaats het schatten, rubriceren en catalogeren van boeken en het bekomen van de nodige toelatingen en *approbationes* van de verschillende overheden die het verkoopproces controleerden. Daarbij kwamen nog de drukkosten, advertenties, distributie- en verzendingskosten, de organisatie van zitdagen, het huren van de veilingzalen, het honorarium van de beëdigde veilingmeester, het salaris van zijn knechten, en de afrekeningen van alle termijnenbetalingen.

In 1764 werd de economische druk zo hoog, dat de drukker Joseph van Praet zich verplicht voelde om potentiële klanten een gunstiger tarief voor te spiegelen³⁰. Dat de economische toestand van de Brugse drukkers in die periode slecht was, valt af te leiden uit het aantal faillissementen. Op een gemiddeld aantal van een tiental werkende drukkerijen, telt men 4 werkplaatsen die werden gesloten: *insolvabel* (Vanden Walle 1720, Vincent 1773), *frauduleuse banqueroute* (Sanders Catoen 1757) en *faillissement en openbaer verkogt* (Van Hese 1806)³¹. Het financieel voorstel van Van Praet heeft blijkbaar weinig

29 B. VAN SELM, *Een menighete*, 46-48.

30 Veilingcatalogus van de bibliotheek van N. Simon, kanunnik van de Sint-Donaaskathedraal (nr. 8), p. 57 : "*Differente Erfgenaemen van Sterf-huysen dagelijks klagende dat de onkosten op de Boeken, die bij venditie verkogt worden beloopen 18, 19, 20 en zelfs 22 stuivers en meer ten Ponde, hetwelke dikwijls de oorzaak geeft dat de Boeken in andere Plaetsen (alwaer de onkosten veel minder zijn) gezonden worden om aldaer verkogt te worden. Om welke oorzaeke, den drucker dezer heeft voorgenomen van de generaele onkosten op de Boeken by venditie onder zyn directie verkogt wordende, te Brugge op 15 stuivers ten Ponde ten hoogsten en min, volgens dat de vendities considerabel zijn*".

31 Insolventieit Vanden Walle, zie A. VISART DE BOCARME, *Recherches*, 54; Rekening van insolvente boedel van Philippus en Maria Vincent uit de Breidelstraat (openstaande schulden en tegoeden 1769), zie BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, Insolvente boedels, 234; Frauduleus bankroet van Sanders Catoen, 1757, zie BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, Plakkaten, 1e reeks, nr. 1511 van 1 april 1757 (reg. 22, nr. 7); Faillissement en openbare ver-

invloed gehad aangezien het nog tot het einde van de zeventiger jaren zal duren vooraleer het aantal veilingen significant begint te stijgen. Wat wel effect sorteerde was het systematisch invoeren van afbetalingen op termijn. Vanaf 1778 werd er bij de boekenveilingen krediet verleend voor een periode van drie tot zes maanden. Vóór deze tijd (veilingen van nr. 1 tot en met 32) diende het opbod ter plaatse contant te worden betaald *en argent courant de Flandres*. Kunstverzamelingen werden echter aangeboden in *Brabantsche wisselgeld* (1785, nr. 59 en 1783, nr. 52), vermoedelijk om een bredere markt aan te spreken dan de beperkte Brugse klantenkring. Bij de verschillende veilingen van de jezuïetenbibliotheken in 1778, werden uitzonderlijke kredietmogelijkheden voorgesteld: *on accordera trois mois de crédit à toutes personnes ... et connues et six mois lorsque les sommes excèdent 500 florins*. De afbetalingsformule (krediet over drie maanden) kende succes en werd behouden tot op het einde van de hier bestudeerde periode³².

Veilingcatalogi werden aanvankelijk gratis ter beschikking gesteld bij de drukker³³. Rekening houdend met het internationale karakter van de openbare verkoop van de jezuïetenbibliotheek werd er een beroep gedaan op de belangrijkste librariërs in de Oostenrijkse Nederlanden maar ook uit de naburige landen: *on distribuera les catalogues, chez les principaux libraires des Pays-Bas et des pays étrangers* (1778, nr. 35). Vanaf 1790 evenwel werden die catalogi niet meer gratis uitgedeeld maar verkocht voor een klein bedrag: *de catalogue worden uytgegeven, mits betalende eenen stuyver voor de armen* (1790, nr. 67, f. a1)³⁴. Dit is de enige aanduiding in de volkstaal, in een catalogus die verder voor de rest in het Frans was opgesteld. Het gebruik van het Nederlands in een Franstalige catalogus geeft aan dat bibliofielen niet persoonlijk hun

koop inboedel van Frans van Hese (Heseanus): zie *Gazette van Gent*, 8 december 1806, en A. VISART DE BOCARME, *Recherches*, 62-63.

- 32 "... dont la vente se fera publiquement... en argent de change (payable à trois mois)" (1803, nr. 117). Deze formule komt herhaaldelijk terug, zonder verwijzing naar de bijzondere kredietvoorwaarden die golden bij de veiling van de jezuïetenbibliotheek.
- 33 Voorbeeld: "... à Bruges, chez Pierre de Sloovere, Imprimeur-Libraire juré de la ville, ruë des Dominicains, où on fera la distribution des catalogues" (1752, nr. 5, a1).
- 34 Later, in de Franse tijd, werd de stuiver vervangen door "5 centimes pour les pauvres" (1803, nr. 117, a1). Nog later wordt het : "Prix du catalogue: un décime pour les indigents" (1805, nr. 126, 128, enz.).

catalogi ophaalden bij de drukker maar dat zij hun knechten daarmee belastten. Die moesten dan wel de kostprijs weten...

De boekengekken

Merkwaardig is de aanzienlijke reeks veilingcatalogi die over de jaren verzameld en bewaard werden door vader en zoon De Melgar³⁵. Pierre Antoine de Melgar de Bruydelaere (1742-1801), advocaat, woonde in een groot patriciërshuis in de Vlamingstraat en beschikte over een uitgebreid fortuin en een belangrijk patrimonium. Hij bezat een zeer rijke bibliotheek die nooit openbaar verkocht werd maar als erfgoed in de familie bleef. Pierre - junior - de Melgar de Sporvinckhove (1778-1858), eveneens advocaat te Brugge, erfde de huizen en het fortuin van zijn vader wiens boekenpassie hij deelde. Uit de collectie van vader en zoon De Melgar zijn er 25 genaamtekende veilingcatalogi bewaard, uit de periode 1767-1775 (collectie van de vader) en uit de periode 1801-1810 (de collectie van zoon De Melgar). Dat Pierre junior een boekenfanaat was blijkt uit facturen die in twee veilingcatalogi werden teruggevonden: Melgar had op 21 maart 1808 16 kavels gekocht voor een totaal van 148 frank³⁶. Enkele maanden later, op 7 november, kocht hij op de veiling van de bibliotheek van Veranneman voor een totaal bedrag van 106 frank³⁷. In minder dan zeven maanden had Pierre junior voor meer dan 254 frank aan boeken gekocht.

Vanaf 1767 werden de veilingcatalogi ten huize van de belangrijkste klanten gebracht. Bovenaan het eerste blad van die catalogi,

35 A. VAN DEN ABEELE, *In Brugge onder de acacia : de Vrijmetselaarsloge 'La Parfaite Egalité' (1765-1774), en haar leden*, Brugge, 1987, 266-271; J. AN-SEEUW e.a., 'Brugge, stad vol boeken', in : B. BEERNAERT e.a., *Brugge op zijn kant*, Brugge, 2002, 160-161.

36 MARKE, Verzameling De Bethune. De met de hand geschreven factuur op een gelijnd vel papier (10 x 17,6 cm) meldt het volgende: "Boeckvenditie van den 21-Maerte 1808 Mynheer De Melgar debet." gevolgd door een lijst kavelnummers en prijzen in twee kolommen: 10 kavels in -8°, 7 kavels in -4° en 1 in-folio voor een totale som van f 148:0. Onderaan het blad: "date 16 April" en in de marge "pour acquit" getekend G. d'Hauw, de veilingmeester.

37 MARKE, Verzameling De Bethune. Een dubbele factuur "van d'heer de Moor, Mon Frère Melgar", met een lijst kavelnummers en prijzen, "tsaemen f 50.0." en van "van d'heer Roels, Mon Frère Melgar", een tweede lijst kavelnummers en prijzen, "tsaemen f 56.1. ofte totaal f 106.0."

bewaard in de Openbare Bibliotheek Brugge en op het archief De Bethune te Marke, worden dezelfde namen vermeld in handschrift maar met erg afwijkende spelling: "*de Melgar, van Melgaer, de Melgarde, Malegaer, Malgaert,*" enz. maar steeds met hetzelfde adres: "*advocaat, 'tvlaminckstraet*". Deze adressen werden vermoedelijk geschreven door verschillende drukkersknechten. Op twee exemplaren van eenzelfde catalogus uit 1807 (nr. 134) werd de naam van De Melgar uiteenlopend gespeld. Wellicht waren verschillende drukkersknechten belast met het aantekenen en het rondragen van die catalogi, zonder zich bewust te zijn van dergelijke duplicaties.

De veilingcatalogi

Als handelsdrukwerk zijn veilingcatalogi uiterst rationeel geconcipeerd. Alle noodzakelijke informatie werd overzichtelijk samengevat op de titelpagina (f. a1). De catalogi werden ingekleed in een modieuze classicistische vorm die appeleerde op de smaak van potentiële kopers. Na de titelpagina, dat zowel als informatie en als advertentie fungeerde, volgt een systematische lijst van de te veilen boeken, genummerd in opeenvolgende kavels. Iedere kavel bevat één of meerdere boeken die samen als één lot werden verkocht. Achteraan volgen de bijlagen, met extra loten boeken, nota's, opmerkingen of uitleg. Op het laatste blad verschijnt de *approbatio*, getekend door de bisschoppelijke en keizerlijke censoren. Verder volgen dan de lijsten van andere objecten die na de boeken onder de hamer kwamen.

Veilingcatalogi werden als afzonderlijk gebrocheerde of ongebonden boekjes ter beschikking gesteld van mogelijke kopers. In uitzonderlijke gevallen werden die nadien ingebonden in een passende band. Zo werden alle veilingcatalogi uit het archief De Bethune te Marke in een vijftiental volumes ingebonden in een blauwe lederen band met op de rug het jaartal in goudstempeling. Het formaat van de veilingcatalogi is ofwel in -12° of in klein -8° . De papierkwaliteit en de typografie is sterk variërend. Sobere illustraties (drukkersmerk, "*cul-de-lampe*", enz.) verfraaien de catalogus. De dikte van de veilingcatalogus hangt natuurlijk af van de omvang van de te veilen collectie; het aantal bladzijden varieert van 7 tot 350.

CATALOGUE

d'une très-belle & riche Collection de

LIVRES,

En plusieurs Langues et Facultés, principalement en Théologie, Jurisprudence, Histoire Naturelle, Sciences & Arts, Belles-Lettres, Histoire, &c. la plupart parfaitement conditionnés.

S U I V I

D'une superbe Collection d'Estampes, tant en Feuilles qu'encadrées sous Glaces; de Tableaux de différentes Ecoles; d'une précieuse Collection de Médailles & Monnoyes antiques & modernes d'Or & d'Argent, dont une grande Partie concernent l'Histoire des Pays-Bas, l'Italie, la France, l'Allemagne, l'Espagne, le Portugal, l'Angleterre, &c. Et finalement quelques Curiosités & Objets divers.

DÉLAISSÉS PAR FEU

MONSIEUR JEAN VAN HESE

Prêtre;

P A R F E U

MONSIEUR D. P. H * * *;

ET PAR

D'AUTRES DEFUNTS.

Dont la Vente se fera publiquement dans la grande Salle de la Maison Commune à Bruges, par B. VERHULST, Notaire, en Argent de Change (*payable dans les trois mois,*) Lundi le 18 Pluviôse an 11, (7 Février 1803) & jours suivans, le matin à 10 et l'après-midi à 2 heures précises, sous la Direction de JOSEPH DE BUSSCHER et FILS, Libraires.

A B R U G E S,

Chez G. de Busscher-Marlier, Imprimeur-Libraire.

Prix deux Sols pour les Pauvres.

De titelpagina

De titelpagina is steeds de eerste bladzijde van de eerste regelmatige katern. Het was de gewoonte de titelpagina volgens een standaardvorm op te stellen. Daartoe werd gebruik gemaakt van geijkte formules die reeds vroeger in andere landen voorkwamen³⁸. Deze vorm bleek doeltreffend aangezien zij onveranderd voorkomt tijdens de periode 1750 - 1810. Alleen het lettertype evolueert mee met de tijd. De informatie op de titelpagina bestaat uit de volgende elementen en in deze volgorde:

- een korte beschrijving van het te veilen materiaal, waarbij vooral wordt gefocust op de boeken. Dit onderdeel werd steeds gezet in het grootste letterkorps;
- de identiteit van de overleden eigenaar van de boekencollectie met de nodige aanprijzingen en eervolle epitheta die gebruikelijk waren in het Ancien Regime. Tijdens het Frans bewind, dat de gelijkheid van alle burgers nastreefde, bleven die eervolle epitheta, adellijke of kerkelijke titels, enigszins achterwege. De uitgeoefende ambten werden aangegeven als *cidevant*, ook als de administratieve instellingen intussen niet langer bestonden. De afgestorvene verloor de aanspreektitel *Dom*, *Sieur* of *Messire* en werd voorgesteld als *citoyen*;
- de vermelding van datum, uur en plaats van de veiling, de identiteit van de veilingmeester en de betalingsprocedure

Deze informatie nam gemiddeld twee derden van de titelpagina in en werd gezet in verschillende lettertypes en korpsgrootte. Een "cul-de-lampe" (een druiventros, een bloemenkroon, een hoorn van overvloed, enz.) of een drukkersmerk sloten deze aanhef af. Onder een decoratieve lijn volgden tenslotte de naam en het adres van de drukker-boekhandelaar bij wie de catalogi te vinden waren.

18de-eeuwse catalogi werden opgesteld in het Latijn, het Nederlands of het Frans³⁹. Het gebruik van twee of meer talen in de titelpagina was niet ongewoon. Vanaf 1789 verdween het Latijn als voertaal van de catalogi, ook als de geveilde collecties exclusief kerkelijk van oorsprong waren. De volkstaal werd hoofdzakelijk gebruikt voor kunstcatalogi (zoals nrs. 52, 59, 100) of voor catalogi met de

38 B. VAN SELM, *Een menigthe*, 76-78.

39 Zie register 6.

werkinstrumenten van ambachtsmensen, zoals landmeters, architecten of timmerlieden (nrs. 64, 92 en 115).

Voorbeelden van titelpagina's:

1752, nr. 1

*Catalogue / de / LIVRES / choisies, curieux et rares, / en toutes
Facultés & Langues / suivi d'un / Cabinet / de / plusieurs Curiosité
/ de l'art et de la nature / délaissés par Feu Monsieur /
CHARLES – FRANCOIS CUSTIS, ESQUIER, /
en son vivant Ancien Echevin et Commis au moyens de
Fortifi/cations de la ville de Bruges, etc. / seront vendus dans une
maison vuilde, / située dans la ruë vulgaire/ment nommé la ruë de
St Jean, le 2 octobre 1752 et jours suivans, / sous la direction de
Pierre de Sloovere, Libraire./ La vente se fera en Argent Courant
de Flandre./*

(Cul-de-Lampe)

*A Bruges / chez Pierre de Sloovere, Imprimeur-libraire juré de
la ville, / ruë des Dominicains / où on fera la distribution des
catalogues./*

1760, nr. 2

*"Catalogus / Librorum / Reverendi Admodum ac
Amplissimi Domini /
D(omini) ZEGERI van MAELE /
(Dum viveret) / Ecclesiae Cathedralis Brugensis canno-/
nici Graduari & Archipresbyteri./ Quorum auctio habebitur in
Schola Academia, die / 10. Octobris 1760, & frequentibus, Horas
decimä & / secundä post meridiem praecisi; Qui libri vidèri /
poturunt pridie anti auctionem. / sub Directione Pauli roose,*

Bibiliopolae,

(Cul-de-Lampe)

*Brugis / Typis Pauli roose, via Lapideä sub signo Anseris
Caerulei./*

I-Catalogue / d'une belle collection de / LIVRES / en plusieurs langues et Facultés, la plupart / parfaitement contitionnés; / délaissés par feu Monsieur/ ANDRE vanden BOGAERDE, / en son vivant / Bourge maître du Franc; / dont la vente se fera publiquement dans la maison mor-/tuaire, rue longue, lett. A5, nr. 23, à Bruges, en / argent de change (payable dans les 3 mois), / par Bernard Verhulst, Mardi 30 messidor an onze (19 juillet 1803) à 10 heures du matin et à 2 heures de relevée; / sous la direction de la Veuve de Moor et fils, Imprimeurs. (Cul-de-Lampe) A Bruges, / chez la Veuve de Moor et fils, imprimeurs, où le catalogue se distribueront moyennant 5 centimes pour les pauvres."

II-Catalogue d'une belle collection de / TABLEAUX / des meilleurs Maîtres de l'Ecole Flamande et Hollandaise, / suivi de quelques estampes et objets divers tant d'histoire naturelle que d'autres rareté ... délaissés par (id) dont la vente publique.... (ibid), sous la direction de B. Bauwens et B. Friw, Peintres./

Indeling van het boekenaanbod "en plusieurs langues et facultés"

Veilingcatalogi zijn doorgaans gepagineerd; reclamanten ontbreken. Onmiddellijk na de titelpagina volgt de opsomming van de genummerde boekenloten (kavels). De identificering van de boeken is wisselend; soms gebeurt dit met een volledige titelbeschrijving: titel, auteur, aantal delen, editie, plaats van uitgave en jaartal. Vooral in de eerste jaren werden de titelbeschrijvingen gezet in een type die in relatie stond tot de taal van de publicatie: *romein* voor de werken in het Latijn, *cursief* voor de Franstalige boeken, *textura* voor boeken in de volkstaal (Nederlands) en *fractura* voor Duitse werken. Vanaf 1766 verdwijnt deze methode, vermoedelijk om de hoge drukkosten te vermijden. Het zetten van verschillende lettertypes was voor de drukker uiteraard bijzonder arbeidsintensief. Alle latere edities maken slechts gebruik van één lettertype, bij voorkeur *romein*.

LIBRI IN FOLIO.

- 283 **C**ommentaria in Regulam Benedicti,
Lexicon Calepini,
l'Inauguration de Charles VI. avec fig. Pan 1717.
- 284 Lessius de Jure & Justitia, antv. 1632.
Theologia Layman.
- 285 d' Oude Excellente Conpcke van Vlaenderen /
met fig.
- 286 Flemingi, Collectanea de S. Columbano, Iovani
1667.
Plempii, Fundamenta Medicinæ, Iov. 1644.
- 287 Pisonis, Medicina Brasiliensis, cum fig.
Florilegium Sweertii, cum fig. francof. 1612.
- 288 Vredii, Genealogia Comitum Flandriæ, brugis 1642.
— Segelen der Gzaben van Vlaenderen / met
fig. brugge 1640.
- 289 Mantica, Tractatus de Conjecturis,
Dissertationes Juri Deckheri, bruxell. 1673.
- 290 Decisiones Stockmans, bruxell. 1670.
Hertogh, Dux ad Universum Jus, bruxell. 1689.
- 291 Opera Omnia Christinæ, tomii 3. antv. 1626.
- 292 Jus Civile Gandensium Knobbaert, antv. 1677.
- 293 Opera Omnia Anselmi, tomii 4. antv. 1661.
- 294 Juris Prudentia Heroica, cum fig. bruxell. 1668.
- 295 Voet, ad Pandectas, tomii 2. hagæ-comit. 1723.
- 296 *Morale Chretienne.*
- 297 *Du Laury, Arrests du Grand Conseil, bruxell.*
1717.
- 298 *Histoire des Ducs & Duchesses, avec fig.*
Sciences du Blazons avec fig
- 299 *De Malte, les Nobles dans les Tribunaux, lie-*
ge 1680.
Portraits des Deserteurs de France, paris 1747.
- 300 *Memoires de Gaspar de Saulx,*
Pluvinel, Exercice de Monter à Cheval, avec
fig. amst. 1666.

Lettertypen gaven de taal van de geveilde catalogi aan: romein (Latijn), cursief (Frans), textura (Nederlands). Veilingscatalogus van de bibliotheek van Pieter-Clemens de Potter, heer van Droghenwalle (1760, nr. 3). (*Brugge, Openbare Bibliotheek, S 392 II*)

Boeken werden ingedeeld volgens het bibliografisch formaat: eerst de in -octavo's en kleinere formaten, vervolgens de in -quarto's en de in -folio's. Het formaat was niet het enige indelingscriterium. Men volgde de Elzevier-indeling, de zogenoemde faculteitsindeling volgens het wetenschapsdomein, of de Franse indeling zonder afzonderlijke rubriekstitels. Het gebruik van de Elzevier-indeling werd aangegeven op de hoofding van de titelpagina, met de notitie: *en plusieurs facultés*. Deze indelingsmethode liet toe de aard van de boeken op een snelle manier te herkennen.

Elzevier-indeling

Deze classificatie volgt de indeling die tot het einde van de 17de eeuw gebruikt werd in de catalogi van de boekenbeurzen van Frankfurt en van Leipzig⁴⁰. Hierin waren de boeken onderverdeeld in 16 categorieën of *in ordo facultatum et divisio*.

- *Theologia* : met *scriptura sacra, liturgica, concilia, patres graeci & latini*, enz.
- *Jurisprudentia*: met *jus canonicus & jus civile*
- *Scientia & Arte*: met *philosophia, metaphysica ac physica, historia naturalis, medicina, mathematica, geometrica ac optica*; *Artes*: met *memoria, pictura, architectura, militaria ac artigymnia ludis* (gymnastiek)
- *Humaniores litterae*: met *grammatica, rhetorica, poetica et philologia*
- *Historia ac geografica, genealogica ac antiquitates*.

Dergelijke indelingen werden toegepast in catalogi van belangrijke bibliotheken zoals die van Carolus Major, te Mechelen geveild op 27 april 1767,⁴¹ van de Sint-Andriesabdij, in 1727 wellicht aangelegd op instigatie van bibliothecaris Boudewijn Boens,⁴² en van de jezuïeten. (1778, nr. 35).

40 B. VAN SELM, *Een menighe*, 85-88.

41 *Bibliothecae ex omni facultate librorum quos reliquit reverendus Dominus Carolus Major, ... ecclesiae metropolitanae Sancti Rumoldi Mechlinae canonicus...*, Mechelen, Johannes Franciscus vander Elst, 1767, 2 vol.

42 BRUGGE, Stadsarchief, Fonds van Caloen, 42: *Catalogus librorum Abbatiae Sti Andreae ... Juxta Brugis* (1720). Zie N. HUYGHEBAERT, 'De bibliotheek van de oude St.-Andriesabdij', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, 92 (1955), 155-160.

De Franse indeling

De Franse indeling kent alleen de vijf hoofdklassen (*théologie, jurisprudence, sciences et arts, belles-lettres, histoire*) en gaat terug op de Franse systematiek zoals vastgelegd in het *Advis pour dresser une bibliothèque* (1627) van Gabriël Naudé (1600-1653). Met uitzondering van de catalogi van de bibliotheek van burggraaf De Vooght (1782, nr. 49) en van Jean Vandemale (1810, nr. 151), die de Elzevierindeling volgden, werd bij alle andere veilingen de Franse indeling toegepast, zonder opgave van de afzonderlijke rubrieken.

Addenda, annexen en verkoopstechnieken

Opvallend is het groot aantal catalogi waarbij aansluitend op het boekenaanbod een *appendix* volgt met een tweede reeks boekenkavels⁴³. In omvangrijke appendices worden ook deze publicaties gerubriceerd (geordend en ingedeeld)⁴⁴. Het gaat hier onder meer om boeken die door de overleden eigenaar in bruikleen waren gegeven⁴⁵, en die vermoedelijk pas werden gerestitueerd na het drukken van de catalogus. In andere catalogi komt de rubriek: *libri omissi* voor. Het betreft hier telkens appendix-boeken die wel degelijk tot de op de titelpagina genoemde privé-bibliotheek behoren. Maar van waar kwamen de appendix-boeken in de andere gevallen?

Volgens Bert Van Selm⁴⁶ gaat het hier over een verkooppraktijk bedacht door de librariër-veilingmeester om zijn eigen voorraad moeilijk te verkopen boeken dan toch te gelde te maken. Het veilen van een privé-bibliotheek bood wel een uitstekende gelegenheid om onverkochte boeken een tweede verkoopbeurt te geven. Deze vorm van concurrentie-vervalsing werd mogelijk aangeklaagd en kan verklaren waarom librariërs vanaf 1785 systematisch als veilingmeesters vervangen werden door beëdigde stadsambtenaren (notarissen, griffiers en deurwaarders) en de veilingen op het stadhuis plaats vonden

43 Dit komt voor in de catalogi nrs.: 1, 5, 8, 9, 10, 12, 19, 22, 24, 26, 54, 61, 62, 87, 91, 94, 95, 98, 99, 113, 118, 121, 122, 123, 133, 141, 146 en 151.

44 Bv. (1797, nr. 87), met een appendix met 127 kavels in -8°, 35 kavels in -4°, en 12 kavels in-folio.

45 Bv. bij (1752, nr. 1): "livres prêtés et restitués: 12 lots".

46 B. VAN SELM, *Een menigte*, 95.

onder toezicht van de stedelijke overheid.

Tot 1774 werden de veilingcatalogi aangevuld met advertenties van de betrokken boekverkoper. Joseph van Praet en Joseph de Busscher pasten deze methode toe. In elke veilingcatalogus die ze samenstelden en drukten, plaatsten ze een lijst van nieuwe boeken die in hun winkel beschikbaar waren. Beide drukkers-boekhandelaars brachten trouwens vanaf 1772 maandelijks boekenlijsten uit, met een aanbod aan oude en nieuwe boeken.⁴⁷

Verkoopsprizen en kopersnotities komen veelvuldig voor in de marges van de veilingcatalogi⁴⁸. Verschillende drukkers hadden de gewoonte hun catalogi te doorschieten met blanco vellen om de mogelijkheid te geven aan de kopers alle prijzen op te tekenen⁴⁹.

Vaak worden de namen van de eigenaren van de te veilen bibliotheken slechts aangeduid met initialen. De reden hiervoor blijft onduidelijk. Ook komen anonieme veilingen voor. Dit laat vermoeden dat de te veilen boekencollecties uit boekhandelfondsen komen en niet uit privé-bibliotheken. Dat de drukkers overgingen tot dergelijke verkoopspraktijken heeft te zien met de financiële moeilijkheden waarmee het lokale boekenbedrijf te kampen had. De anonimiteit kan evenzeer door de erfgenamen zelf worden opgelegd, om fiscale redenen of om gerechtelijke aanslagprocedures te voorkomen. Het aantal anonieme veilingen neemt vooral toe in periodes van grote politieke onrust.

47 Y. VANDEN BERGHE, *Jacobijnen en Traditionalisten*, 109; BRUGGE, Openbare Bibliotheek, HF 127 en MARKE, Verzameling De Bethune: *Bibliothèque Ancienne et Moderne / ou / Catalogue de Livres Anciens et Nouveaux / qui se trouvent chez / Joseph de BUSSCHER / Imprimeur & Libraire à Bruges / avec le prix en argent courant de Flandre, année 1773*. – Brugge : Joseph de Busscher, 1773 [volledige reeks voor 1773] ; *Bibliothèque Ancienne et Moderne / ou / Catalogue de Livres Anciens et Nouveaux / qui se trouvent chez / Joseph van PRAET, Imprimeur & Libraire à Bruges / avec les Prix en argent courant de Flandre / pour l'année 1772*. – Brugge : Joseph van Praet, 1772 [ontbreken : februari, maart en juni].

48 Bv. in exemplaren van de catalogi nrs. 1, 13, 27, 35, 49, 70, 79, 97, 121, 131, 137 (op losse bladen) en 141.

49 Dit komt voor in catalogi nrs. 84, 87, 88, 89, 91, 94, 101, 124 en 132.

Andere geveilde objecten

Het systematiseren was aan de orde van de dag en nieuwsgierigheid een deugd. Curiosi gingen aan het werk. Zij verzamelden stenen, fossielen, vlinders en exotische dieren. Herbaria werden zorgvuldig volgestopt met uitheemse mossen, planten, twijgen en bloemen. Prisma's werden aangekocht om het licht te ontbinden. Maagdenburgse bollen en Leidse flessen waren een "must" voor "trendsetters". Experimentele fysica bloeide overall. De couranten van de dag stonden vol van wonderlijke experimenten die men thuis kon uitvoeren. Boeken over fysica, geneeskunde, botanica en chemie vulden de boekenplanken. Maar collecties verouderen, nieuw materiaal moest aangekocht worden. Samen met boekencollecties werden ook verouderde instrumenten van de hand gedaan. Zo kwamen op de boekenveilingen steeds meer curiositeiten, natuurwetenschappelijke objecten en instrumenten onder de hamer. Een bevestiging van de tijd.

Te Brugge was het klimaat minder vooruitstrevend. Curiosa werden er ook geveild maar dan hoofdzakelijk kunstobjecten, kerkgewaden, schilderijen, prenten en tekeningen. Schilderijen en prenten (en prentenboeken) kwamen bijzonder veelvuldig voor en werden vaak afzonderlijk opgetekend, gecatalogeerd en geveild. Vermaarde kunst schilders leidden deze veilingen. Zo werd Jan Garemijn aangesproken om in 1782 de kunstverzameling van de hoogbaljuw Pierre François de Vooght te schatten en te veilen. Voor andere collecties werd een beroep gedaan op Bernard Bauwens en Bernard Frix. Op een totaal van 154 boekenveilingen werden bij ruim 65 veilingen schilderijen en prenten ter auctie aangeboden. Meer dan 874 schilderijen werden in de veilingcatalogi uit deze tijd gerepertorieerd.

De Brugse kunstliefhebbers collectioneerden bij voorkeur werken van de bekendste Vlaamse en Hollandse meesters uit de 17de en 18de eeuw. Werken van Vlaamse Primitieven komen niet voor: zij bleken te "gotisch" voor de classicistische smaak. Er is wel één uitzondering: een geboorte van Christus op een klein paneeltje toegeschreven aan Jan van Eyck (1766, nr. 11). Werken van Rubens, Van Dijck, Rembrandt, Teniers, Ruisdael, Seghers, Murillo maar ook anonieme Italiaanse meesters komen in die collecties voor. Daarnaast kwamen schilderijen onder de hamer van (of toegeschreven aan) Franck, Herregouts, Garemijn, Van Orley, Van Oost (Jacob, de jonge) en

CATALOGUE
V A N
SCHILDERIEN
V A N D I V E R S C H E
M E E S T E R S.
N U M E R O E E N .

V Yf Stuckx Lantcaerten in moleuren.

- 3 4 Stuckx Printen in moleuren.
- 3 Een Cop, en Feeite van Bachus, twee Stuckx.
- 4 Twee Stuckx idem.
- 4 Vyf Stuckx moleuren
- 6 Twee Portraits.
- 7 Een Blom-stuck.
- 8 Een Afteoninge van 't Cruys.
- 9 Een Stuck Verbeeldende den Cheys-pennluck copie na Rubbens.
- 10 Een Panneel stuck.
- 11 Een Lantschap.
- 12 Een Blom-stuck met Fruyten,
- 13 Een dito.
- 14 Een Lantschap.
- 15 Een Panneel-stuck op de maniere van Breugel.
- 16 Een Portrait door van Ooit zynde koper plaet.
- 17 Een Stuck Verbeeldende den Rycken Vreck.
- 18 Een Cop op Panneel wel geschildert na de confit.
- 19 Twee Stuckx verbeeldende een Avont gesight.
- 20 Een Lantschap op de maniere van Breugel.
- 21 Twee Stuckx Lantschappen gefloeffert.
- 22 Een Winter seer goet op Panneel.
- 23 Een Zee-gesight op Panneel.

Cataloge van Schildern. 33

- 24 Twee Stuckx Verbeeldende Fruyten en Gedierten.
- 25 Een Stuck Verbeeldende Koeybeesten door Blommaert.
- 26 Een Fruyt-stuck op Panneel.
- 27 Twee Stuckx.
- 28 Twee Stuckx op de maniere van Vander Meulen.
- 29 Een Stuck Verbeeldende een Zee door Dieft.
- 30 Een Stuck dito Zee door Bonaventura Peter.
- 31 Twee Stuckx Verbeeldende Lantschap en Zee.
- 32 Een Lantschap op Doeck.
- 33 Een idem.
- 34 Een idem op Panneel.
- 35 Een Schets op de maniere van Deyfler.
- 36 Een Lantschap op de maniere van Bredal.
- 37 Een Winter op de maniere van Franco.
- 38 Twee Winters op Doeck.
- 39 Een Lantschap van Artois, gefloeffert door Rubbens
- 40 Een Winter op Doeck.
- 41 Een Blom-stuck op Panneel door den Flaweeelen Breugel.
- 42 Twee Stuckx Panneel op de maniere van Brauwer.
- 43 Een Panneel-stuck op de maniere van Rubbens.
- 44 Een Battaille op Panneel, op de maniere van Menaere.

Boekenveilingen werden vaak afgesloten met de verkoop van niet-boekmaterialen. Hier een collectie schilderijen uit de boedel van Pieter-Clemens de Potter, heer van Droghenwalle (1760, nr. 3). (*Brugge, Openbare Bibliotheek, S 392 II*)

Pieter Pourbus, met een onbekend en niet-gecatalogeerd portret van koning Hendrik VIII (1791, nr. 60).

Prentenkabinetten waren populair en sommige collecties lagen goed in de markt. Bloementekeningen en aquarellen van Pieter Ledoux waren zo kostbaar en gegeerd dat ze niet langer in de verkoopzaal werden tentoongesteld: *Cet ouvrage est trop précieux pour être exposé à la salle de vente* [de bovenzaal van het stadhuis], *les amateurs sont invités à venir l'examiner chez M. Bogaert-Dumortier*. De portfolio's met prenten zijn even belangrijk, met onder meer volledige reeksen van Jacques Callot (Geuzen uit 1622, en *Les misères de la guerre* uit 1633) en verder prenten van 16de en 17de eeuwse Nederlandse meesters en van William Hogarth en de Engelse school. Verrassend waren ook de twee geschilderde portretten van Luther en Calvijn uit de nalatenschap van notaris Suvée (1767, nr. 12).

De weduwe van een weinig bekende advocaat uit Brugge, Henricus Sebastianus Buquoy, liet de verzameling van haar man vei-

len in 1785 (nr. 59). De collectie omvatte 149 schilderijen *met schoone vergulde lysten voorzien en gemeten binnen de selve op de Brugsche voetmaet* en daarop volgt een lijst van werken van Jacob van Oost, Franck, Van Helmont, Vander Eeckhout, Teniers en Van Dyck, waaronder een prachtige grisaille en 125 fijne prenten. Een andere anonieme kunstliefhebber bouwde een collectie op, *alles met langhen tyd en arbeyd by een verzameld...* (1783, nr. 52). Paul de Cock, directeur van de Academie, leidde de veiling en de boekverkoper-drukker waar- schuwde de potentiële klanten: *men verzoekt de Heeren-Lief-hebers in het examineren der Tekeningen en Printen, niets te verleggen of eenige des zelve wyt hun Porte-feuille te trekken, maer die alleenlijk over te keren*. Hier vinden we een *Maria-Magdalen*a op doek door Rubens, een Spaanse ridder en een portret van Laurentius Relincourt, beide van Van Dijck, Rembrandts *Hoofd van een oude vrouw*, Teniers' *Limondier lopende langs het land*, *Drinkende en slapende Boeren* door Brouwer, en meer, veel meer.

Curiosakabinetten komen ook voor, met onschuldige verzamelingen van schelpen en mineralen tot exquise collecties gouden en zilveren munten. Sommige kabinetten vormden monsterachtige verzamelingen van genetische monsters en foetussen bewaard op sterk water, bijeengebracht door de clericus Balduin J. Roels, kapelaan van St.-Walburga (1803, nr. 112) of van opgezette slangen, schorpioenen en vlermuizen (1799, nr. 96). Medische apparatuur werd herhaaldelijk beschreven en geveild⁵⁰. In 1799 kwamen op de boekenveiling van de beeldhouwer Joseph Fernande (1799, nr. 101) nog tulpenbollen onder de hamer, *réputés les plus belles de la ville*. Wijnkelders kwamen ook aan bod bij tientallen veilingen. Port- en Madeirawijnen, wijnen uit Touraine, en Rijn- en Moezelwijnen genoten blijkbaar de voorkeur. Verder vermelden catalogi jenever en brandewijn, maar ook zeer oude arak (1791, nr. 71) of likeuren uit Martinique (1791, nr. 72). Na de veiling van de bibliotheek van De Wapenaert (1774, nr. 25)

50 Bv. Pierre De Sutter, chirurgijn (1805, nr. 128) bezat het volgende instrumentarium : "instrumenten raekende de chirurgy, trepaene met 3 kroonen, lavement-busse, tande-trekkers, been-zaegen, schaeren, pincetten, spaetels, mond-spiegels, bistorye, chapel [scalpel?] etuy met bistoryen, lancetten en andere, potten met medecyne, olie-zalve, boyers (?), mans- en vrouwe sondes, grooten zilveren troaer, 4 zakken gedroogde vliender-blommen, 26 busse-glazen en breuckbanden....".

werden ook *partijen wijnen uit Tours vendange 1771* aangeboden en daarbij werd er vermeld: ... *qu'on pourra goûter avant la vente.*

Kaarten, *ommeloopers* en instrumenten van *landmetrie* zoals pantografen, passers, *potteloot-pennen*, parallelen gegradueerd of niet, *zakkbousollen*, *roeden*, *lokaris* (?), *schaele van proporties*, *boeken papier*, *inktpotten en verve*... (1806, nr. 92) verwijzen naar de inboedels van landmeters en verwante beroepen. Het veilen van bibliotheken van religieuzen verklaart dat *casuyfels*, *antipendia*, *stoelen*, *pale*, *corporealen*, *purificatoren*, *kraagsjen van stoelen*, *kespen en superchie* eveneens onder de hamer gingen. De pastoor van het Sint-Janshospitaal had zelfs *partyen zyde en goude stoffen voor 't aanmaeken van kerkegewaeden en ornamenten* (1806, nr. 19) in zijn inboedel. Een uitzonderlijke catalogus werd door Cornelis de Moor en zoon opgesteld na het overlijden van bisschop Brenart: "*Lyste van meubelen en effecten achtergelaeten door Felix-Guillaume BRENART, 17^e bisschop van Brugge*". Meubelen en effecten werden op 17 december 1795 geveild op het bisdom door B. Verhulst⁵¹. Deze catalogus werd niet opgenomen in het boekenrepertorium; van de aangekondigde boekencatalogus werd geen exemplaar teruggevonden.

De censuur bij boekenveilingen

Boekenveilingen maakten in de 18de eeuw het voorwerp uit van bijzondere censuurmaatregelen, waarbij Kerk en keizer in conflict kwamen. De keizerlijke censuur diende de rechten van de vorst en het algemeen belang te verdedigen. De Kerk achtte zich gewettigd haar gezag en macht te handhaven en de mensen, die volgens haar niet op eigen oordeel konden vertrouwen, te beschermen tegen "verderfelijke lectuur". De Kerk had zich sedert eeuwen het recht toegeëigend publicaties te verbieden die haar geloofstellingen en belijdenissen in vraag stelden. Herhaaldelijk publiceerde de Congregatie van de Romeinse Inquisitie een *Index librorum prohibitorum* en de seculiere

51 MARKE, verzameling De Bethune. Men verkocht "ijzerwerk, tin en koperwerk; glazewerk, gleyers, stoelen, fauteuilles en canapeën, speel en andere tafels, matrassen, hoofdendynen en kussen, sayen, gordynen en tafel-servitie lynwaed; 4 jan. 1796: verkoop van zilverwerk, wynen, likeuren, porcelaine en crystalle". "Boeken, prenten, schilderyen en raereteuten zullen by naerdere catalogue bekend gemaakt worden".

macht werd ingeschakeld om de kerkelijke vorderingen tegen ketters, ketterij en immoraliteit naar de letter uit te voeren. In de Oostenrijkse Nederlanden waren nieuwe publicaties bijgevolg onderworpen aan de beoordeling en/of veroordeling door kerkelijke en keizerlijke censoren⁵².

Om te voorkomen dat "gevaarlijke" of "verboden boeken" op veilingen werden verkocht, vaardigde aartshertogin Maria-Elisabeth in 1727-29 een reeks ordonnanties uit, die politionele controle op iedere veiling verplicht maakte. Zo werd het opstellen van een inventaris van alle te veilen boeken verplicht. Veilingcatalogi moesten ter goedkeuring voorgelegd worden aan officiële censoren, aangesteld zowel door de Kerk als door de keizer. Samen moesten die censoren de inhoud van de catalogus beoordelen, de verboden boeken er uit lichten en hun toestemming verlenen bij het veilen van de andere boeken. De *approbatio* moest op de laatste pagina van de veilingcatalogus gedrukt worden samen met datum en naam van de twee censoren.

Kerkelijke censoren werden aangesteld door de plaatselijke bisschop. Te Brugge was kanunnik A. van Tienefeld van 1751 tot 1775 de *ensor librorum* van bisschop Jan Robert Caimo (1754-1775). Na de dood van Caimo, werd Van Tienefeld vervangen door Jacobus Franciscus de Grijsse, secretaris en censor van bisschop Felix Brenart (1777-1794). Ook De Grijsse was een kanunnik van het St.-Donaaskapittel en vanaf 1783 officiaal. In 1792 werd hij bijgestaan door Albert-Lodewijk Caytan⁵³. De fiscale raden waren belast met de keizerlijke censuur. De fiscalen, die te Gent zetelden bij de Raad van Vlaanderen, waren verantwoordelijk voor de censuur bij de Brugse veilingen. Tot in 1761 was raadsheer Servaes de keizerlijke censor. Hij werd opgevolgd door J.E. Dierickx die in 1782 voorzitter werd van de Raad van Vlaanderen. In 1783 werd hij vervangen door D'Haveskerke. Gedurende de kortstondige periode van de Brabantse Omwenteling (1789-1790) verdween de keizerlijke censuur en nam de macht van de kerkelijke censuur toe. Gedurende de Tweede Oostenrijkse Restauratie (1793-1794) fungeerde L. Maroux

52 A. PUTTEMANS, *La censure dans les Pays-Bas autrichiens, aux Pays-Bas Autrichiens*, Brussel, 1935.

53 K. PRIEM, *God of de keizer? Clerus en politiek te Brugge (1780-1802)*, Brugge, 1996, aangevuld met gegevens uit de Brugse veilingcatalogi.

d'Opbrakel, procureur generaal bij de Raad van Vlaanderen, als keizerlijke censor⁵⁴.

Overtredingen op de censuur werden met geldboete tot 300 pond gestraft. Bij het recidiveren volgde verbeurdverklaringen en verbanning. Verklikking werd aangemoedigd door 1000 pond te beloven aan hen die dergelijke overtredingen aangaven aan het gerecht⁵⁵.

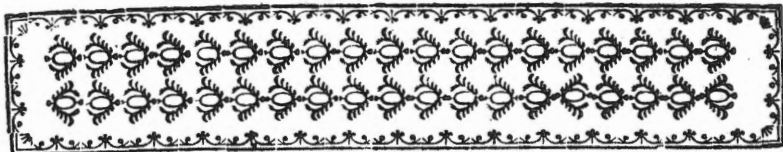
Tot in 1755 werden de verboden boeken afzonderlijk geïnventariseerd en gedrukt op afzonderlijke vellen (katern(en)). Zo bevat de veilingcatalogus van de bibliotheek van Charles-François Custis (1751, nr. 1) een lijst van verboden boeken op pp. 133-143 en op vier ongenummerde inlegvellen, met de notitie *livres défendus, 48 lots*. Deze reeks wordt ingeleid door de volgende nota: *Livres défendus / Permis à vendre (à porte fermée) à tous ceux qu'ils ont la faculté de lire*. Vermoedelijk werd deze laatste lijst afzonderlijk opgesteld en gekeurd door de censoren nadat de catalogus reeds gedrukt was. Vanaf 1760 werden de verboden boeken opgenomen in de genummerde reeksen boeken van de veilingcatalogus. Die boeken werden echter gemerkt in de marge met een *sterreken* of met een *handeken*⁵⁶. Het verbod gold dan meteen voor alle boeken die werden opgesomd binnen de aangeduide kavel. Deze methode met geijkte formuleringen bleef onveranderd tot in 1772. Nadien verzwakte de controle en de catalogi bevatten nog slechts een *vidit* of een *approbatio* met datum en namen van de censoren, maar zonder commentaar. In 1782 verschenen de geijkte formules opnieuw; ze wijzen op een verstrengde toepassing van de censuurwetten.

De laatste veiling die gecensureerd werd, vond plaats op 5 en 6 november 1795 (nr. 83). Kort daarop werd de kerkelijke en keizer-

54 Uit de gegevens van de Brugse veilingcatalogi en R. COPPIETERS, *Journal d'événements divers et remarquable (1767-1797)*, Brugge, 1907.

55 A. PUTTEMANS, *La censure*, 31.

56 De *approbatio* van de censoren wordt dan ingeleid door de volgende nota: (1760, nr. 2, p. 40) "Deze bovenstaende Boeken mogen verkogt worden, uytgenomen, die met dit Teeken * aangeteekent zijn, die maer en zullen verkogt worden volgens de Wet van de Kerk en de Placcaeten van Haere Majesteyt aen de gene die oorlof hebben van de selve te lezen, 10. juny 1760, vidi A. van Tienevelt, Arch. Lib. Cens. D. Servaes Lib. Cens. Reg"; (1761, nr. 5, pp. 65): "De Boecken in deze catalogue begrepen mogen verkocht worden, soo nochtans dat de Nombres met dit Handeken, maer en sullen mogen verkocht worden aan de geenen die oorlof hebben van verboden boeken te lezen. Nota: den gehelen koop, daer een Handeken by staet, is verboden".

LIVRES DÉFENDUES

Permis à vendre (à porte fermée)
à tous ceux qu'ils on la faculté
de lire,

Livres Ecclésiastiques.

IN OCTAVO.

NOMBRE PREMIER.

Hiers traité de Superstitions qui regardent
les Sacremens selon l'Écriture Sainte, 4. vol.
Paris 1741.

2 Le Tourneux année Chrétienne, 13. vol. *Paris 1728.*

3 l'Abbé Commendataire, *Colog. 1673.*
Défense des Abbés Commendataires, 1675.

4 Du Pin nouvelle Bibliothèque des Auteurs Ecclésiastiques, avec la Bibliothèque des Historiens & quelques autres ouvrages, 54. vol. *Paris 1698.*

5 Tableau de la Cour de Rome, *Haye 1707.*
Histoires des Conclaves, depuis Clement V. jusqu'à présent, enrichie de plusieurs Mémoires, troisième édition, augmentée du Conclave de Clement XI. 2. vol. *Cologne 1703.*

Binnenskamers worden de "verboden boeken" van Charles Custis geveild
(1752, nr. 1) (*Brugge, Openbare Bibliotheek, S 398*)

lijke censuur afgeschaft. Maar dit betekent niet dat de persvrijheid onder het Franse Bewind verzekerd was. In 1796 (17 prairial IV) werd in Brugge afgekondigd: *Besluit en Wet van de 28 germinal an 4, behelzende maatregelen tot voorkomen de misdrijven die door middel van de drukperse kunnen bedreven worden*⁵⁷. Het Directoire had te kampen met stijgende kritiek en er verschenen bittere en agressieve pamfletten die de ontbinding van de Republiek eisten. Tijdens het Keizerrijk, na het concordaat met Rome in 1801, deed de censuur opnieuw haar intrede, maar er werden geen bijzondere maatregelen getroffen bij het veilen van boeken.

Onder het Oostenrijkse regime was de censuur en haar politionele macht een wapen in de strijd tegen andersdenkenden. Het kwam voor dat er onenigheid ontstond tussen de verschillende censoren, en de veilingcatalogi leggen daar getuigenis van af. Zo werd bij het veilen van de bibliotheek van Pierre François de Vooght in 1782, op 12 november 1781 een *approbatio* verleend door de bisschoppelijke censor, J.F. De Grijsse, die naderhand werd veranderd en herzien door de fiscaal J.F. Dierickx. De fiscaal verleende zijn goedkeuring pas op 23 november, met de opmerking (p. XIII) *nonobstant que les numéros [hier volgen de nummers van 14 kavels] ... sont marqués avec une astérisque comme prohibés, ils seront vendus comme non-prohibés...* Dit gebeurde ook bij het veilen van de boeken van François Clé en van Marie-Alberte Rotsaert de Hertaing (1791, nr. 71). De beslissingen van bisschoppelijke censor J.F. De Grijsse werden veranderd door de keizerlijke censor L. Maroux d'Opbrakel. Deze laatste voegde achteraan de veilingcatalogus een nota toe: *de volgende boeken, al is 't dat die met een sterreken als verboden gedrukt staen, zyn niet verboden,*

57 De Franse Republiek kondigde de persvrijheid en de afschaffing van de censuur aan in haar constitutie van 15 thermidor III (2 augustus 1795), art 353: "Nul ne peut être empêché de dire, d'écrire et de publier sa pensée. Les écrits ne peuvent être soumis à aucune censure avant leur publication. Nul ne peut être responsable de ce qu'il a écrit ou publié que dans les cas prévus par la loi". Maar de wet van 27 germinal IV (16 april 1796), bekrachtigd door het Directoire op 22 floréal IV (11 mei), voorziet zware straffen voor hen die: "par discours, écrits imprimés, distribués ou affichés provoqueraient le renversement de la République, ..., existeraient à l'invasion des propriétés publiques ou au partage des propriétés privées ...". *Besluit en Wet vanden 28 germinal, an 4, behelzende maetregelen tot voorkomen de misdryven die door middel vande Drukperse kunnen bedreven worden*. Plakkaat en Hallegebod, 17 prairial IV, Brugge, 1796 (BRUGGE, Stadsarchief, 1re serie plak-katen).

gevolgd door de nummers van 7 kavels.

De gouverneur-generaal Karel van Lotharingen had reeds in 1755 de fiscalen aangemaand de werken van onder meer de canonist Zeger van Espen (1646-1728) en van Hugo de Groot (1583-1645) niet te verbieden, ook al beschouwde het kerkelijk gezag deze werken nog steeds als verboden lectuur⁵⁸. In 1759 ontving de bijgewerkte *Index librorum prohibitorum*, uitgevaardigd door paus Benedictus XIV, geen keizerlijke placet. Bijgevolg kreeg deze index geen kracht van wet in de Oostenrijkse Nederlanden. De kerkelijke overheid daarentegen hanteerde dit document om de meest recente boeken te veroordelen⁵⁹. In 1774 liet de Geheime Raad de publicatie en de verkoop van de werken van Raynal toe. Deze werken werden in Brugge, tot in 1782, door de bisschoppelijke censor verboden. Hier opnieuw kwamen de kerkelijke en de keizerlijke macht met elkaar in conflict, en een ontgoochelde Cobenzl liet zich ontvallen: *d'ailleurs dans ce pays-ci, où l'autorité n'est point sûre de l'obéissance et beaucoup moins de l'exécution...* Het conflict werd zo hevig dat een nieuw edict (10 september 1782) zware straffen voorzag voor clerici die de lectuur, goedgekeurd door de keizerlijke censor, verboden. Maar dit edict bleef dode letter en geen enkele clericale overtreding werd bestraft.

Elke veilingcatalogus diende dus grondig gelezen te worden door de fiscaal. Zonder zijn visum was een catalogus ongeldig en de veiling onwettig. Bisschoppelijke censurs konden daar moeilijk mee leven en een aantal catalogi verschenen met alleen de goedkeuring van de fiscaal (1772, nr. 21 en 22, 1774, nr. 25).

"*Facultas legendi*"

Verboden boeken mochten alleen aangekocht, gelezen en bewaard worden door hen die de toelating hadden dit te doen. Deze bijzondere toelating hing af van de goedkeuring van de bisschop, die de individuele aanvragen voor het lezen van verboden boeken behandelde. Yvan Vanden Berghe, die de bisschoppelijke archieven te Brugge

58 A. PUTTEMANS, *La censure*, p. 176-191: "[ces livres] ne peuvent être compris parmi les livres défendus et que par conséquent il doit être permis de les vendre publiquement".

59 *Ibidem*.

bestudeerde, telde voor de periode 1775-1795 slechts 135 toelatingen, waarvan 54 aan leken en 81 aan reguliere geestelijken⁶⁰. Onder de bezitters van de 154 bibliotheken die te Brugge werden geveild tussen 1750 en 1810 tellen we slechts 6 personen waarvan met zekerheid bekend is dat ze over een bisschoppelijke toelating beschikten. Het betreft L. Feuts, geneesheer (nr. 130), P. d'Herbe, schepen van de proosdij van St.-Donaas (nr. 123), C. de Schietere, burgemeester van Brugge (nr. 106), J. Bouvaert, rector van St.-Anna (nr. 145), J. Roels, kanunnik van de St.-Donaaskathedraal (nr. 47) en L. Jooris, pastoor van St.-Jacobs (nr. 73).

Repertorium van Brugse boekenveilingen, 1750-1810

Oude en bijzondere drukken dienen volgens geëigende bibliografische regels beschreven te worden. Titel, editie, impressum, collatie en annotaties moeten zo grondig en zo volledig mogelijk weergegeven worden. Maar bij de behandeling van veilingcatalogi kunnen andere regels gevolgd worden. Hier wordt er gezocht naar duidelijkheid en toegankelijkheid van het materiaal. Veilingcatalogi werden uitsluitend opgesteld als advertentiemateriaal. Titelpagina's beschrijven uitvoerig de uitnemende kwaliteit van de geveilde goederen en de hoogwaardigheid en faam van de eigenaren. Dit alles was bedoeld om nieuwsgierigen aan te lokken en het hoogste bod binnen te halen. Deze gedetailleerde gegevens worden in het repertorium niet opgenomen.

Analysesleutels van het repertorium

Dit repertorium van de Brugse boekenveilingen, 1750-1810, werd chronologisch opgebouwd. Elke veilingcatalogus in dit repertorium heeft een volgnummer. In de inleiding werd steeds naar dit nummer verwezen. In navolging van de repertoria van J. Blogie⁶¹, van

60 Y. VANDEN BERGHE, *Jacobijnen*, 116.

61 J. BLOGIE, *Répertoire des catalogues de vente de livres imprimés, I: catalogues appartenant à la Bibliothèque Royale Albert Ier*, Brussel, 1982.

F. Vandenhole⁶², en van P. Delsaerdt en D. Vanysacker⁶³ worden voor de beschrijving van de catalogi de beschrijvingsregels aangepast. De beschrijvingen worden opgebouwd uit zeven elementen, genummerd van 1 tot 7.

Datum van de veiling (1)

Het jaartal wordt voluit geschreven gevolgd door een 3-letterige afkorting van de maand en de dag in cijfers. Twee opeenvolgende cijfers verbonden door een verbindingsteken geven de begin- en einddatum aan van de veiling. Eéndagsveilingen krijgen slechts één datum gevolgd door een punt. Van veilingen die op opeenvolgende dagen plaatsvonden maar waarvan de einddatum niet aangegeven of onbekend is, wordt de begindatum gegeven, gevolgd door een verbindingsteken. In de periode van de verplichte Republikeinse kalender wordt de Republikeinse datum omgerekend en tussen haakjes toegevoegd.

Bvb: 1766, mei. 14. ; 1784, apr. 21-24. ; 1785, mrt. 14-.; 1803, feb. 7 (18 pluviöse, jaar XI).

Herkomst van de geveilde collecties (2)

Voornamen en familienaam van de eigenaar van de geveilde collectie, gevolgd door hun voormalige functies en titels die tussen haakjes worden geplaatst. De oorspronkelijke spelling wordt behouden. In bepaalde catalogi komen meerdere eigenaren samen voor en hun collecties worden samen behandeld. Verder zijn er ook anonieme veilingen en veilingen die met initialen geïdentificeerd zijn. Deze beide groepen worden ongewijzigd weergegeven.

Veilingmeesters en veilingplaatsen (3)

De naam en de functie van de aangestelde verkoper wordt vermeld, evenals de locatie van de veiling, voor zover ze bekend zijn.

62 F. VANDENHOLE, *Inventaris*.

63 P. DELSAERDT en D. VANYSACKER, *Repertorium*.

Drukkers van de catalogi (4)

De naam van de drukker en de voertaal van de catalogus worden hier vermeld.

Inhoud van de collecties (5)

Opgave van het aantal geveilde loten. Indien gekend, wordt dit cijfer gevolgd, tussen haakjes, van een opsplitsing van het aantal loten per formaat, respectievelijk: in-8° en kleiner, in-4°, en in-folio.

Bvb. 323 (108 - 52 - 67).

Deze cijfers worden gevolgd door de beschrijving van andere voorwerpen die na de boeken werden geveild zoals handschriften (afgekort: hs), schilderijen, prenten, tekeningen, plannen, ommelopers, muziekinstrumenten en partituren, munten, medailles, curiosa, antiek, meubilair, kerkgewaden, wijnen en bloembollen. Wanneer het aantal items bekend is, wordt dit aangegeven.

Dit onderdeel wordt afgesloten met de opgave van het aantal genummerde en ongenummerde pagina's van de catalogi, voorafgaan door "pp".

Bvb. pp ii-27-iv.

Bewaarplaatsen (6)

Voor dit repertorium werd het bezit van de belangrijkste bibliotheken doorgenomen. De vindplaats van exemplaren wordt aangegeven door : "signatuur" gevolgd door het sigel van de bibliotheek en, tussen haakjes, het plaatsnummer.

OBB: Brugge, Openbare Bibliotheek

CB-UG: Gent, Centrale Bibliotheek van de Universiteit Gent

KB-Brussel: Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I

Archief de Bethune, Marke

CB-KUL: Leuven, Centrale Universiteitsbibliotheek

UB-UCL: Louvain-la-Neuve, Universiteitsbibliotheek

Referenties (7)

Er wordt verwezen naar de meest voor de hand liggende catalogi en repertoria, waarin Brugse veilingcatalogi aan bod komen.

Blogie J. BLOGIE, *Répertoire des catalogues de vente de livres imprimés, I: catalogues appartenant à la Bibliothèque Royale Albert Ier*, Brussel, 1982.

Vanden Berghe Y. VANDEN BERGHE, *Jacobijnen en Traditionalisten. De reacties van Bruggelingen in de Revolutietijd (1780-1794)*, Brussel, 1972, I, XXVI-XXVIII; II, 216-221 (bijlage 22).

Vandenhole F. VANDENHOLE, *Inventaris van veilingcatalogi 1615-1914 met topografische, alfabetische en inhouds-indexen*, 2 dln., Gent, 1987.

REPERTORIUM BRUGSE BOEKENVEILINGEN 1750-1810

1. (1) 1752, okt. 2-8. (2) **Charles-François Custis** (schepen Brugge, verantwoordelijke ambtenaar voor de verdedigingswerken van Brugge). (3) veiling geleid door Pieter de Sloovere, drukker, veilingplaats in een leeg huis in de St.-Janstraat. (4) catalogus door Pieter de Sloovere in het Frans. (5) aantal loten: 968 (+ 144 artikels uit een curiosumkabinet, hs, kunstwerken en muziekinstrumenten). Deze bibliotheek bevat Diderots *Dictionnaire Universel*, 6 vol, Paris, 1746. pp 144 - 47 - i.

(6) signatuur: OBB (S389) met tussen pp 116-117 vier ongenummerde inlegvellen: 1. blanco, 2 en 3. "*Livres prêtés et restitués: 13 lots*", 4. "*Livres défendus: 48 lots*". KB-Brussel (VH 22.532A), (V 187.084A18). CB-UG (VC 143). (7) referenties: Blogie, Vandenhole.

2. (1) 1760, okt. 1-. (2) **D. Zeger van Maele** (gegradueerd kanunnik Sint-Donaaskathedraal, aartspriester). (3) veiling geleid door Paul Roose, drukker, veilingplaats in de Academie. (4) catalogus door Paul Roose in het Latijn. (5) aantal loten: 248 (157 - 27 - 60), muziekinstrumenten: orgel *om met de vingers te spelen* en diverse fluiten, pp 46.

(6) signatuur: OBB (S392 I).

3. (1) 1760, okt. 1-. (2) **Pieter-Clemens de Potter** (Heer van Droghenwalle, enz.). (3) veiling geleid door Paul Roose, drukker, veilingplaats in de Academie, na veiling 2. (4) catalogus door Paul Roose in het Latijn. (5) aantal loten: 330 (186 - 46 - 49, libri omissi 40), deze bibliotheek bevat Rousseau's *Journal encyclopédique, 1740-1760*. pp 33.

(6) signatuur: OBB (S392 II).

4. (1) 1760, okt. 1-. (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door Paul Roose, drukker, veilingplaats in de Academie, na veiling 3. (4) catalogus door Paul Roose in het Latijn. (5) aantal loten: 488 (313 - 90 - 95), pp onvolledig.

(6) signatuur: OBB (S392 III): pp. 1-2 ontbreken; catalogi 2, 3 en 4 werden samen ingebonden.

5. (1) 1760, feb. 24. (2) **Henri-Joseph Vleys** (Heer van Ten Doele). (3) veiling geleid door Pieter de Sloovere, drukker, veilingplaats in de Academie. (4) catalogus door Pieter de Sloovere in het Frans. (5) aantal loten: 659 (407 - 123 - 129, libri omissi: 42) (*prenten dienende tot de representatie van een optica, schilderijen, claccescine kofferstuck*, enz), pp 72. Op 25 feb. in de namiddag, werd een zilveren kruisbeeld geveild *seer constig gemaakt*.

(6) signatuur: OBB (437).

6. (1) 1761, --. (2) **Franciscus Boudins** (kanunnik OLV-kerk). (3) veiling geleid door ..., veilingplaats ... (4) catalogus door ... in het Latijn. (5) aantal loten: 300 (115 - 58 - 127) pp ...

(6) signatuur: ... (7) referenties: Vanden Berghe.

7. (1) 1764, aug. 6-. (2) **Max. Van Auweghem** (kanunnik) en **Ignatius van Toers** (stadssecretaris). (3) veiling geleid door Pieter de Sloovere, drukker, veilingplaats in het sterfhuis Ignatius van Toers. (4) catalogus door Pieter de Sloovere in het Latijn. (5) aantal loten: 283 (165 - 42 - 66) (prenten), pp 82.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

8. (1) 1764, aug. 9-. (2) **N. Simon** (kanunnik St.-Donaaskathedraal). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 410 (257 - 78 - 75) pp 55, met p. 56-60 een catalogus van nieuwe boeken die bij Van Praet te koop zijn en op p. 57 een merkwaardige opmerking over de veilingkosten.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

9. (1) 1765, apr. 30-. (2) **Jean-Baptiste de l'Espée** (schepen Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het sterfhuis, dicht bij de St.-Jacobskerk. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 323 (108 - 52 - 67, appendix 66 - 14 - 16), muziekinstrumenten, verrekijker en varia, pp 42, met op pp iij: catalogus nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

10. (1) 1766, jan. 14-. (2) **F. Moentack** (advocaat). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het sterfhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 432 (205 - 76 - 150) (hs., optica met 300 lichtbeelden, clavacimbel) pp 42, met op pp iv: catalogus nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

11. (1) 1766, mei. 14. (2) **Louis-François Rotsaert**. (3) veiling geleid door J. de Meere, kunstschilder, veilingplaats in het sterfhuis, Hoogstraat. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 128 (schilderijen). Hoofdzakelijk een kunstcatalogus met enkele boeken. pp 32.

(6) signatuur: CB-UG (VS 214). (7) referenties: Vandenhole.

12. (1) 1767, okt. 20-. (2) **J. Suvéé** (notaris en procureur). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Frans. (5) aantal loten: 466 (245 - 99 - 131, appendix: 15 in-8°), microscoop, zonnewijzer, planetarium en varia waaronder geschilderde portretten van Luther en Calvijn, pp 64, gevolgd door lijst nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina aantekening "de Melgar, advocaat, Vlaeminckstraat". (7) referenties: Vanden Berghe.

13. (1) 1768, mei. 5-6. (2) **Albertus-Ignatius de Grass** (Heer van Morzele, enz.), Carolus Deschamps (onderpastoor St.-Anna). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph

van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 381 (236 - 60 - 85), appendix (14 - 1 - 4), op ij ongenummerde pagina, 20 kaarten en tekeningen, 43 hs en varia, pp 47.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina aantekening "de Melgar". KB-Brussel (III 16.715A) met prijzen. (7) referenties: Blogie.

14. (1) 1770, apr. 5-. (2) **Franciscus Jacobus Spitael** (pastoor te Zarren). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 190 (110 - 54 - 28), pp 23.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

15. (1) 1770, mei. 10-. (2) **S.P. van Overloope** (inspecteur van de gebouwen van de keizer, *waradyn* van de Munt). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het sterfhuis, à l'*hôtel de la dite Monnaye*. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Frans. (5) aantal loten: 361 (+ 85 prenten en 300 schilderijen), pp. 34.

(6) signatuur: CB-UG (VC 248). (7) referenties: Vanden Berghe, Vandenhole.

16. (1) 1771, mei. 14-. (2) **Charles van Duerne** (Heer van Grevelinghe, van Kerkhem, etc.). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Frans. (5) aantal loten: 508 (300 - 102 - 106), varia, jachtwapens, muziekinstrumenten, optica en een draai-bank met het nodige slaam, pp 64.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina een notitie "de Melgar". (7) referenties: Vanden Berghe.

17. (1) 1771, okt. 21-25. (2) **Guillaume vanden Fosse** (Heer van Avecappelhove, raadslid en pensionaris van de stad en de kasselrij Veurne). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Frans. (5) aantal loten: 1073 (1046 - 11 - 13), schilderijen, pp 110, en op pp ij lijst nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. CB-UG (VC 257). (7) referenties: Vandenhole.

18. (1) 1772, feb. 25-27. (2) **J. Marquier** (advocaat). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 520 (312 - 88 - 120), pp 56. Deze bibliotheek bevat de *Encyclopédie méthodique* (eerste 25 delen), 1751.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

19. (1) 1772, mei. 19-. (2) **Anoniem** *Catalogus Librorum Medicorum, Chirurgicorum, Anatomicorum, Pharmaceuticorum, Chymiorum Aliorumque*. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 197 (110 - 51 - 36), *Atlas seu collectionis Tabularium Geographicum*, 5, muziekpartituren *eenige*

sonaten en symphonien van diversche meesters, item eenige Printen, dienstig voor de Tekonk.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

20. (1) 1772, mei. 20-. (2) **Jean-Jacques van der Heede** (lic. *medecynen*). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerc. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 573 (283 - 160 - 130), muziekinstrumenten, *sak-orlogies*, schilderijen, hoofdzakelijk landschappen, pp 66, gevolgd door lijst nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vvanden Berghe.

21. (1) 1772, okt. 20-. (2) **Jean François Verhove** (raadslid Brugge, *primus a conciliis nec non actuarii civitatis Brugensis*). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerc. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 442 (148 - 111 - 182), pp 46.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina een notitie "de Melgar, Vlaeminckstraet". (7) referenties: Vanden Berghe.

22. (1) 1772, nov. 24-. (2) **Pierre Bruggeman** e.a. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerc. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Nederlands. (5) aantal loten: 682 (407 - 118 - 156), 2 gouden *sak-orlogies*, schilderijen, optica, *lanterne-magique*, grote partij Japanse *porcelaine tailioren*, *scoone spoelkommen*, *stelsels caffè-tassen*, *thé-tassen en anders*, pp 82, gevolgd door lijst nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina een notitie "de Melgar". (7) referenties: Vanden Berghe.

23. (1) 1774, mrt. 22-23. (2) **Jean-Louis de l'Espée** (schepen van Brugge, vrijmetselaar). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerc. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 433 (263 - 83 - 90), *jagdfusyels*, *degens en pistolen*, pp 46, gevolgd door lijst nieuwe boeken bij Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

24. (1) 1774, mrt. 23-24. (2) **Anoniem**, *Catalogue d'une collection de livres de Théologie, Jurisprudence, Sciences et Arts, Histoire et Belles-Lettres*. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerc. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 291 (176 - 57 - 58), en een collectie Engelse en Franse etsen en schilderijen, te koop gesteld op 24 maart. Gevolgd door lijst nieuwe boeken bij de Van Praet.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

25. (1) 1774, mei. 24-25. (2) **Pierre-Joseph de Waepenaert** (ridder). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in zijn huis bij de Augustijnenbrug. (4) catalogus door Joseph van Praet & Joseph de Busscher in het Frans. (5) aantal

loten: 538 en 5 loten hs, varia en schilderijen. Deze bibliotheek bevat de *Encyclopédie méthodique* (16 vol., 1770). pp 48.

(6) signatuur: KB-Brussel (R 47.903/524). CB-UG (VC 276). (7) referenties: Blogie, Vandenhole.

26. (1) 1775, apr. 20-. (2) **P. Clé** (advocaat). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 432 (200 - 107 - 125), prenten, pp 43 en ii.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

27. (1) 1775, nov. 7-. (2) **Frans-Petrus Vleys** (kapelaan) en **P.A.E. Wyts** (*presbyter*). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 518 (332 - 90 - 96), gevolgd door een catalogus prenten met prijsaanwijzingen, pp 52 en iv.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met een onleesbare notitie op de titelpagina. (7) referenties: Vanden Berghe.

28. (1) 1776, mrt. 18-20. (2) **Johannes vander Stricht**. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 I).

29. (1) 1776, mei. 6-. (2) **Joannes-Robertus Caimo** (bisschop van Brugge). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het bisschoppelijk paleis. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Latijn. (5) aantal loten: 1006 (544 - 236 - 225, met appendix), hs, preciosa en getijdenboeken, pp 100.

(6) signatuur: CB-UG (VC 295). (7) referenties: Vandenhole.

30. (1) 1777, mei. 13-. (2) **J.B. de M***** (*amateur de Belles-Lettres*). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet in het Frans. (5) aantal loten: 277 (179 - 33 - 58) en preciosa, pp 30.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke en CB-UG (VC 310). (7) referenties: Vanden Berghe, Vandenhole.

31. (1) 1777, okt. 21-22. (2) **D. Bernardus Xaverius Boudins** (advocaat) en **Jacobus Jongbloet** (pastoor Hoeke). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 318 (206 - 87 - 25), pp 23.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

32. (1) 1777, dec. 9-10. (2) **Valentin de Stappens**. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, librariër. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Frans. (5)

pp 84.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 II).

33. (1) 1778, jan. 26-27. (2) **D. Jacobus van Oekelen** (pastoor Lapscheure), **D. Carolus de Wandel** (pastoor Maldegem) en **D. Thomas Franchois** (lic. *medecymen*). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commercie. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 745 (481 - 132 - 132), pp 76.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

34. (1) 1778, mei. 20-21. (2) **Carolus Peemans** en **Petrus Tavernier**. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) pp 72.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 III).

35. (1) 1778, sep. 7-. (2) Bibliotheek van het **jezuïetencollege** en het **Engelse jezuïetencollege** in Brugge. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in de aula van het college. (4) catalogus door J.B. Jorez, Brussel en Joseph van Praet, Brugge, in het Frans. (5) aantal loten: 5981 + 817 (+ muziekpartituren), pp ii-207, verso titelpagina: agenda veilingen jezuïetenbibliotheeken in andere steden, van 7 mei tot begin november 1778.

(6) signatuur: OBB (S390 en 270), CB-UG (VC 328), KB-Brussel (VB 12.150A15 met notities), (VB 12.150A20), Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Blogie, Vandenhole.

36. (1) 1778, dec. 1-2. (2) **Petrus Scharre**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) pp 48.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 IV).

37. (1) 1778, dec. 15-17. (2) **Carolus de Vooght** en **P.R.D.*****. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) pp 98.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 V).

38. (1) 1779, mrt. 22-. (2) **Marc-Albert de Arrazolo-Onate**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) pp 56.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 VI).

39. (1) 1779, jul. 1-2. (2) **Tilm. Backhusius** en **A.S.M.*****. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) pp 67.

(6) signatuur: CB-KUL (A 48715 VII).

40. (1) 1779, okt. 26-28. (2) **Carryl Gerard**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) pp 62. (6) signatuur: CB-KUL (A 48715 VIII).
41. (1) 1780, jan. 11-13. (2) **D. Joannes-Baptist Maeyens** (pastoor OLV-kerk), **Joannes Aug. Beckers** (pastoor Moerkerke) en Dom. **A.E.S.*****. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door J. de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 830 (484 - 163 - 183), pp 37. (6) signatuur: Archief de Bethune, Marke en UB-UCL (A 48716 I). (7) referenties: Vanden Berghe.
42. (1) 1780, mei. -. (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 284 (211 - 46 - 27). Hoofdzakelijk theologische en geschiedkundige boeken, pp 31. (6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.
43. (1) 1780, mei. 17-18. (2) **Franciscus Delater** en **Max. Odevaere**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) pp 80. (6) signatuur: UB-UCL (A 48716 II).
44. (1) 1780, jun. 20-21. (2) **A.D. Peellaert**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) pp 52. (6) signatuur: UB-UCL (A 48716 III).
45. (1) 1781, jan. 23-24. (2) **D. Mathias Franciscus van Hamme** J.U.L. (kanunnik St.-Donaaskathedraal). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het sterfhuis in de Drie Koningenstraat. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 301 (107 - 92 - 102), pp 30. (6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.
46. (1) 1781, feb. 13-14. (2) **A.A. Knopff** (raadslid Brugge, intendant Berg van Barmhartigheid). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats in het Hof van Commerce. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 300 (154 - 56 - 90), optische instrumenten, pp 31. (6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.
47. (1) 1781, aug. 9-. (2) **D.J. Roels** (kanunnik St.-Donaaskathedraal). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het sterfhuis in de Philipstockstraat. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 147 (100 - 25 - 22), pp 14. (6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

48. (1) 1782, mrt. 25. (2) **D.L.F. Cruyssaert** (pastoor Ramskapelle). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commercic. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 282 (169 - 63 - 50), pp 27.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

49. (1) 1782, mei. 13-17. (2) **Pierre-François-Vincent de Vooght** (burggraaf, hoogbaljuw van Brugge en het Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, drukker, veilingplaats in het huis van de afgestorvene, Naaldenstraat. (4) catalogus door Joseph van Praet en Joseph de Busscher in het Frans. (5) aantal loten: 1405, schilderijen en etsen afzonderlijk geveild door J. Garemijn, kunstschilder, pp xiv + 143 + 19.

(6) signatuur: OBB (S391), CB-UG (VC 362), KB-Brussel (VH 22.582A) (III 16.716 A) (VI 87.084A173) (VI 87.084A76), Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Blogie, Vanden Berghe, Vandenhole.

50. (1) 1783, jan. 14. (2) **D. Ignatius F. Verhelle** (pastoor Houtave). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commercic. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 364 (210 - 86 - 68), pp 33.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

51. (1) 1783, mrt. 18-. (2) **X.W.Q.** (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, bibliopool, veilingplaats in het Hof van Commercic. (4) catalogus door Joseph de Busscher, in het Latijn. (5) aantal loten: 367 (210 - 86 - 68) en 22 loten varia, pp 35.

(6) signatuur: KB-Brussel (R 47.903/582). (7) referenties: Blogie.

52. (1) 1783, mei. 8-. (2) **Anoniem**, *alles met lange tyd en arbeyd by-een verzaemeld door eenen Liefhebber*. (3) veiling geleid door Paulus de Cock, *Professor-Principael van de Keyzerlycke- en Koninklycke Academie der Teeken-, Schilder- en Bouwkunde binnen de stad Brugge*, veilingplaats ten huize van A. Callens in de Parys-Halle. (4) catalogus door Joseph de Busscher, in het Nederlands. (5) aantal loten: 176 *schilderijen* (o.a. Rubens, Van Dyck, Rembrandt, Teniers, Brouwer), 110 *konstprinten* (o.a. Callot, Goltzius, Franse meesters), 18 kunstboeken en voorwerpen, pp 30.

(6) signatuur: KB-Brussel (II 95.058AVI8). (7) referenties: Blogie.

53. (1) 1783, dec. 9-. (2) **Jean-Jacques Wauters** (advocaat). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het sterfhuis in de Kuipersstraat. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 372 (205 - 134 - 33), pp 39.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

54. (1) 1784, apr. 14-. (2) **J. van Overloope** (hoofdman zestendeel Brugge). (3) veiling geleid door Cornelis de Moor, librariër, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 344 (199 - 72 - 73), camera obscura, pp 24 + iv appendix.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

55. (1) 1784, apr. 20-. (2) **Françoise-Cathérine d'Haveskerke de Watervliet** (jonkvrouw). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 283 (128 - 62 - 93), optica en landkaarten, pp 25.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

56. (1) 1784, apr. 21-24. (2) **Jean-Baptiste de Blende** (schepen Brugge en vrijmetselaar). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 352 (192 - 81 - 79), pp 31.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

57. (1) 1784, mei. 11. (2) **Frans Willaey**s (koopman). (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, librariër, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 326 (209 - 62 - 55), optica, camera obscura, elektrische curiosa, pp 33.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

58. (1) 1785, mrt. 14-. (2) **Kloosterbibliotheken** van 15 afgeschafte kloosters in Brugge en Nieuwpoort. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, librariër, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet, in het Frans. (5) aantal loten: 1932 (850 - 303 - 722), pp 251.

(6) signatuur: OBB (B495), KB-Brussel (VH 22.593A), Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Blogie.

59. (1) 1785, apr. 26-. (2) Weduwe **Henricus Sebastianus Buquoy** (notaris). (3) veiling geleid door Guillaume Pavot, beëdigde stekhouder, en door Bernard Bauwens, kunstschilder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Nederlands. (5) aantal loten: 149 schilderijen (Rubens, Van Dyck, Breughel, Teniers, Van Oost, Van Orley, Jordaens), 8 boeken over schilder- en tekenkunst, prentenboeken van bekende meesters (Rubens, Van Dyck, Visscher, Seghers), curiosa en kunstvoorwerpen, pp 22.

(6) signatuur: KB-Brussel (II 94.058A VI 10). (7) referenties: Blogie.

60. (1) 1786, mrt. 14-. (2) **A.J. Buquoy** (schepen Proostse van Sint-Donaas). (3) veiling geleid door Guillaume Pavot, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 136 (120 - 15 - 1), pp 14.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

61. (1) 1786, mrt. 29-30. (2) **Jean-Baptiste Joseph Coppie**ters (stadsthesaurier en eerste schepen van Brugge). (3) veiling geleid door Guillaume Pavot, beëdigde stekhouder, veilingplaats in het sterfhuis aan de Garenmarkt. (4) catalogus door Joseph de

Busscher, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 734 (+ 64 curiosa en schilderijen). Deze bibliotheek bevat de Parijse editie van de *Encyclopédie méthodique*, 1782. pp viii + 80.

(6) signatuur: CB-UG (VC 395). (7) referenties: Vandenhole.

62. (1) 1786, apr. 3-4. (2) **P.P. de Blauwe** (raadslid Brugge). (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool, veilingplaats in het sterfhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) aantal loten: 903 (136 - 266 - 458), optica en landkaarten, appendix: aanvullende boekencatalogus. P.P. de Blauwe, 34 in-fol., pp 44 + iij.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

63. (1) 1787, nov. 6-7. (2) **H. Pulinckx** (architect en beeldhouwer, directeur openbare werken van de provincie). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 324 (202 - 74 - 66), pp 28.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

64. (1) 1787, nov. 14-. (2) **F. Corthals** (procureur en notaris) en **E. van Speybroeck** (timmerman en architect). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Nederlands. (5) aantal loten: 539 (363 - 92 - 84), pp 52.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

65. (1) 1789, apr. 28-29. (2) **Frans Bierwaert** (pastoor hospitaal ter Potterie), **Joannes Magerman** (pastoor St.-Michiels), **Joannes-Baptist Sunaert** (*sacellanus* Sint-Gilleskerk), **Carolus Boewaert** (*aedituus major* Sint-Salvatorskerk), **Jacobus Buquoy**. (3) veiling geleid door Joseph de Busscher, drukker, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Latijn. (5) aantal loten: 557 (368 - 105 - 84), curiosa, muziekpartituren en instrumenten, pp 79.

(6) signatuur: CB-UG (VC 415). (7) referenties: Vandenhole.

66. (1) 1789, aug. 4-5. (2) **Aug. Balth. Marant**. (3) veiling geleid door Joseph van Praet, bibliopool. (4) catalogus door Joseph van Praet, drukker, in het Latijn. (5) pp 60.

(6) signatuur: UB-UCL (A 48716 IV).

67. (1) 1790, Apr. 13-. (2) **Charles-Pierre Lauwereyns de Diepenhede** (heer van Roosendale, schepen Brugge, voorzittend meester Brugse vrijmetselaarsloge *La Parfaite Egalité*). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph van Praet en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 1409 (1043 - 192 - 174), deze bibliotheek bevat de Parijse editie van de *Encyclopédie méthodique*, 1751, pp 78.

(6) signatuur: UC-UCL (A 48716 V). (7) referenties: D. VANDEN ABEELE,

Brugge onder de acacia: de vrijmetselaarsloge 'La Parfaite Egalité' (1765-1774), Brugge, 1987, 195-198.

68. (1) 1790, okt. 20-21. (2) **A. de Smidt** (pastoor) en **A. vander Vliert** (ridder). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 584 (389 - 113 - 72), pp 62.

(6) signatuur: CB-UG (VC 429) en Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe, Vandenhole.

69. (1) 1791, jan. 11-12. (2) **Louis de Hu** (kanunnik OLV-kerk), **François-Xavier Simon** (schout Brugge en voorzitter Academie). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 465 (336 - 57 - 72), pp 45.

(6) signatuur: CB-UG (VC 432). (7) referenties: Vandenhole.

70. (1) 1791, feb. 22-23. (2) **Baron Corneille-Jean de Wittert** (schepen van Brugge). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 547 (254 - 153 - 140), prenten en schilderijen, pp 79.

(6) signatuur: CB-UG (VC 434), KB-Brussel (R 47.903/585) met prijzen. (7) referenties: Vandenhole en Blogie.

71. (1) 1791, mrt. 30-31. (2) **François Clé** en **Marie-Alberte Rotsaert de Hertaing**. (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 531 (364 - 100 - 67), 40 schilderijen, pp 56.

(6) signatuur: CB-UG (VC 437). (7) referenties: Vandenhole.

72. (1) 1791, apr. 27-28. (2) **Theodoor Kesteloot** (stadsgriffier Brugge). (3) veiling geleid door J. Bouvaert, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 477 (295 - 80 - 102), 24 schilderijen, 125 munten, aardewerk en marmer, pp 59.

(6) signatuur: CB-UG (VC 439). (7) referenties: Vandenhole.

73. (1) 1792, mrt. 28-29. (2) **Guillaume-Charles de Witte** (kanunnik St.-Donaaskathedraal), **Leon Jooris** (pastoor St.-Jacobs) en **Donatus Seghers** (landmeter Brugse Vrije). (3) veiling geleid door J. Bouvaert, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 411 (90 - 98 - 55 - 10), pp 72, de bibliotheek van Donatus Seghers wordt afzonderlijk vermeld op pp 62-72.

(6) signatuur: CB-UG (VC 453). (7) referenties: Vandenhole.

74. (1) 1792, jun. 15. (2) Weduwe **Joseph van Praet** (drukker). (3) veiling geleid

door N.F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe Van Praet en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 232 (129 - 51 - 52), pp 29.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

75. (1) 1792, jun. 18-19. (2) **Joseph Verplancke** (handelaar). (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats ten huize van J.J. vande Maele aan de Dijver. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 419 (208 - 117 - 94), pp 31.

(6) signatuur: KB-Brussel (R 47.903/526), Archief de Bethune, Marke en UC-UCL (A 48716 VI). (7) referenties: Blogie, Vanden Berghe.

76. (1) 1792, dec. -. (2) **Bernard Bauwens** (stekhouder). (3) veiling geleid door J. Bouvaert, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door ... (5) aantal loten: 163, pp 19.

(6) signatuur: KB-Brussel. (7) referenties: Blogie.

77. (1) 1793, feb. 6-7. (2) **Donatius Berger** (pastoor Slijpe) en **François Bouvaert** (advocaat bij de Raad van Vlaanderen). (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 695 (379 - 153 - 163), globen, verrekijkers en boeken papier, pp 52.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

78. (1) 1793, aug. 28-. (2) **Louis-Ferdinand van de Wouwere** (Heer van Hongerswalle, burgemeester van het Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats in het sterfhuis bij de Molenbrug. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 209 (123 - 50 - 36), 96 prenten en schilderijen, pp 26.

(6) signatuur: CB-UG (VC 457). (7) referenties: Vandenhole.

79. (1) 1793, jul. 9-11. (2) **Jacques de Jonghe** (kapelaan St.-Walburga) en **Henri Buquoy**. (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 877 (560 - 190 - 129), optica, camera obscura en experimentele elektrische apparaten, pp 89.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notitie op titelpagina: *Mynheer Coppieters van zuylen, Gekogt nr. 396, 419, 461, 462, 477.* (7) referenties: Vanden Berghe.

80. (1) 1793, aug. 20-. (2) **Pierre-Joseph de Wree gezegd Veranneman** (schepen Brugge, Heer van Tour, Hallebeke, Noorenbuyl, Ruddershove, Wyneburgh). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door François van Eeck en Pierre Parain, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 326 (250 - 44 - 32), pp 34.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

81. (1) 1793, nov. 19-20. (2) **Josse de Pestele** (kanunnik St.-Salvatorskerk), **Pierre de Penceranda de Franchimont** (schepen Brugge), **Charles F. Huughe** (schepen Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, en Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 662 (435 ? - 120 - 91), 83 prenten en schilderijen, pp 74.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, (pp 45-48 ontbreken). (7) referenties: Vanden Berghe.

82. (1) 1794, mrt. 26-28. (2) **Charles Coutteau** (baljuw van de proosdij Sint-Donaas en ontvanger van het kapittel van St.-Donaas). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 338 (179 - 78 - 81), prenten en schilderijen, pp 47.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

83. (1) 1795, nov. 11-. (2) **Joannes-Baptist Pijpe** (kanunnik St.-Salvatorskerk). (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 448 (363 - 53 - 32), pp 46.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vanden Berghe.

84. (1) 1797, jun. 27-28. (8-9 messidor, jaar VI). (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 376 (313 - 30 - 33), 75 prentboeken, 173 prenten, *pierres turcs, se vendant à Londres à 6 d l'oz.*, papier, vernis en verven.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, blanco).

85. (1) 1797, okt. 12-13. (21-22 vendémaire, jaar VI). (2) **Joannes-Baptist Gilliodts** (makelaar). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst, beëdigde stokhouder, veilingplaats in het huis van de erfgenamen in de Oude Zak. (4) catalogus door François van Eeck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 208 (188 - 27 - 29), schilderijen, medailles en meubilair, pp 32.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke en CB-UG (VC 492). (7) referenties: Vandenhole.

86. (1) 1797, okt. 25. (2) **M.H.** en **M.K.** (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 1882 (1360 - 290 - 232), prenten, meubilair en varia, pp 152. Wijnen werden verkocht op het stadhuis op 31 oktober 1797.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

87. (1) 1797, nov. 7-8. (17-18 brumaire, jaar VI). (2) **Joseph-Ignace d'Hooge de la Gaugerie** (commissaris rekenhof te Brugge). (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 572 (265 - 75 - 58), appendix (127 - 35 - 12), pp 49.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, met prijzen).

88. (1) 1798, feb. 6. (18 pluviöse, jaar VI). (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 912 (631 - 160 - 121), 92 prenten, pp 46.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, met prijzen).

89. (1) 1798, mrt. 2-3. (12-13 floréal, jaar VI). (2) **D. Seghers** (pastoor te Sluis). (3) veiling geleid door N. F. Deligne, beëdigde stekhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Joseph de Busscher en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 517 (382 - 65 - 70), hoofdzakelijk theologische werken met daarbij prenten en wijnen, pp 49.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

90. (1) 1798, mrt. 17. (24 ventôse, jaar VI). (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door J. Bouvaert, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe Van Praet en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 346 (256 - 61 - 29), prenten, pp 40.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

91. (1) 1798, Apr. 25-26. (6-7 floréal, jaar VI). (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door B. Verhulst, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 498 (346 - 62 - 37), appendix (37 - 9 - 7), landkaarten, prenten, optica en varia, pp 34.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, met prijzen).

92. (1) 1798, apr. 27. (2) **Joannes Laurenz** (gezworen landmeter en schatter van het Brugse Vrije). (3) veiling geleid door B. Verhulst, deurwaarder, veilingplaats in het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor en zonen, drukkers, in het Nederlands. (5) aantal loten: 37 landkaarten, 118 *ommeloozers, prochieboeken en terriers*, 31 instrumenten, pp 24. Verder de verkoop van *een gerieflyke lessenaer, 'n barometer, 'n grootte landmeters-tafel en meubelen in het sterfhuys*.

(6) signatuur: OBB (BR 61,1) en Archief de Bethune, Marke.

93. (1) 1798, mei. 23-27. (3-7 prairial, jaar VI). (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door Jacques Huyghens, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door

weduwe Van Praet en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 408 (328 - 41 - 38), en boeken papier, pp 38.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

94. (1) 1798, sep. 11-12. (25-26 fructidor, jaar VI). (2) **Charles-Jacques de Bouch** (citoyen) en **Robert, Jean-Joseph O'Donnaghue** (citoyen) (Heer van Geldorp, raadspensionaris Brugge). (3) veiling geleid door een deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 501 (306 - 77 - 86), appendix (19 - 10 - 3), 13 varia met o.a. een clavecimbel, pp 31 + ii.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, met prijzen).

95. (1) 1798, nov. 16-. (24 brumaire, jaar VII). (2) **Robert Coppitiers (le Bailly)** (burgemeester Brugge) en **D.J.J. van den Bogaerde de Penceranda** (citoyen). (3) veiling geleid door een deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 551 (380 - 63 - 53), appendix (17 - 16 - 12), prenten, schilderijen, pierres turcs en meubilair, pp 60 + 4.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

96. (1) 1799, mrt. 28-29. (7-8 germinal, jaar VII). (2) **Anoniem.** (3) veiling door N.F. Deligne, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 448 (295 - 91 - 62), prenten en curiosa: collectie foetussen (everzwijn, koe, haas, enz.), opgezette exotische dieren (zwaardvis, verschillende soorten slangen, vleermuizen en schorpioenen, enz.), pp 62.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

97. (1) 1799, apr. 30 - mei. 1. (11-12 floréal, jaar VII). (2) **Jean-François L.***** (schepen Kortrijk) e.a. (3) veiling geleid door N.F. Deligne, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 440 (311 - 76 - 53) en varia, pp 38.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (handgeschreven notities (datum, prijzen, berekeningen) op de titelpagina).

98. (1) 1799, jul. 15-16. (27-28 messidor, jaar VII). (2) **Henri vander Vliert** (citoyen) en **J.A. Decorniers** (chirurgijn-majoor bij het Vierset-regiment). (3) veiling geleid door een deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 687 (501 - 96 - 90), prenten, schilderijen en wijnen, pp 38 + ii (appendix).

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (twee exemplaren waarvan één zonder titelpagina).

99. (1) 1799, aug. 10-11. (21-22 thermidor, jaar VII). (2) **Anoniem.** (3) veiling

geleid door N.F. Deligne, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 631 (396 - 131 - 68), appendix (29 - 2 - 5), prenten, schilderijen, curiosa, bloemen (tulpen en ranonkels), Hollandse jenever, anijslikeuren en wijnen, pp 52 + iij (appendix).

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke (doorschoten exemplaar, met prijzen).

100. (1) 1799, sep. 25-26. (2-3 vendémiaire, jaar VIII). (2) **Jan Garemijn** (kunst schilder, *principael van de burgerlijke Tekenschool binnen Brugge*). (3) kunstveiling geleid door Bernard Bauwens, kunstschilder, veilingplaats in het sterfhuis in de Grauwwerkersstraat, achter het *Comediehuis*. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Nederlands. (5) aantal loten: 172 schilderijen, 310 prenten, 172 tekeningen, boeken over schilderkunst, schildersalaam, verven en vernissen, pp 352.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

101. (1) 1799, nov. 9. (17 brumaire, jaar VIII). (2) **Joseph Fernande** (beeldhouwer). (3) veiling geleid door N.F. Deligne, deurwaarder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: catalogus I: 221 (140 - 48 - 33), catalogus II: 184 (142 - 28 - 14), catalogus III: 29 prenten, 33 tekeningen, 22 schilderijen, munten en tulpenbollen, pp 52.

(6) signatuur: OBB (HF 41) (doorschoten exemplaar).

102. (1) 1800, feb. 12. (23 pluviöse, jaar VIII). (2) **André Keerman** (deurwaarder Brugse Vrije), **Albert-Joseph de Millecamp** (landmeter en beëdigde schatter Brugse Vrije). (3) veiling geleid door N.F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 288 (212 - 44 - 32), hoofdzakelijk boeken over reken- en landmeetkunde, en techniek. Prenten, schilderijen, curiosa, munten, medailles, porselein, kaarten en ommelopers, mathematische instrumenten, pp 46.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

103. (1) 1800, apr. 28-29. (8-9 floréal, jaar VIII). (2) **J.C.***** (citoyen). (3) veiling geleid door N.F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 576 (345 - 152 - 79) en varia, pp 46.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

104. (1) 1800, aug. 5-6. (17-18 thermidor, jaar VIII). (2) **Verskillende personen**. (3) veiling geleid door N.F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 493 (437 - 47 - 9), pp 36.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

105. (1) 1801, feb. 3-. (2) **Philippe-Joannes Asserman** (pastoor van Zande) en **Jacques-Antoine Buquoy** (licentiaat *medecynen*, Oostende). (3) veiling geleid door

N.F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 854 (645 - 209 - 127), hs en curiosa, 267 objecten medische apparatuur en munten uit de nalatenschap van Buquoy, pp 90.

(6) signatuur: KB-Brussel (R 47.903/527) en Archief de Bethune, Marke (pp 1-2 ontbreken). (7) referenties: Blogie.

106. (1) 1801, jul. 29-31. (2) **Charles de Schietere** (burgemeester Brugge). (3) veiling geleid door A. de Peneranda, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door François van Eeck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 619 (462 - 80 - 77), schilderijen en curiosa, pp 74.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar" op de titelpagina.

107. (1) 1801, jun. 25. (2) **Jean Stock** (rechter bij de rechtbank van eerste aanleg van het Leiedepartement) en **P.A. van Roosebeke** (baljuw van Oudenburg). (3) veiling geleid door J. vander Hofstad, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 826 (393 - 235 - 198), pp 63.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina notities "de Melgar".

108. (1) 1801, dec. 15. (2) **Jean-Baptiste de R.***** (schepen Kortrijk) en **François B.***** (chirurgijn in Nieuwpoort). (3) veiling geleid door N.F. Deligne, beëdigde stokhouder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 921 (600 - 217 - 104), pp 79.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met op de titelpagina notities "de Melgar, Vlaemincstraat".

109. (1) 1802, mrt. 4-5. (2) **Bernard Billiet** (pastoor van Egem). (3) veiling geleid door J. vander Hofstad, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Cornelis de Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 802 (583 - 123 - 97), pp 70.

(6) signatuur: OBB (HF 43) en Archief de Bethune, Marke.

110. (1) 1802, okt. 19-. (2) **Jean-Baptiste Wemaes** (priester) en **F. Stanfield**. (3) veiling geleid door De Busscher, drukker, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: catalogus I van Wemaes: 962 (767 - 149 - 46) en catalogus II van Stanfield: 484 (335 - 96 - 53).

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

111. (1) 1803, jan. 7-10. (15-18 Pluviose, jaar XI). (2) **Joannes van Hese** (priester en schrijver) en **Mons. D.P.H.*****. (3) veiling geleid door B. Verhulst, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1341 (855 - 272 - 214), een uitzonderlijke collectie munten en

medailles. Deze bibliotheek bevat de Parijse editie van de *Encyclopédie méthodique* (35 vol. 1751), pp 122.

(6) signatuur: OBB (HF 49) en Archief de Bethune, Marke.

112. (1) 1803, mrt. 8. (2) **D. Balduin J. Roels** (kapelaan St.-Walburga). (3) veiling geleid door A. de Peneranda, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door François van Eeck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 891 (541 - 149 - 201), curiosa met dierenfoetussen en genetische monsters op sterk water, verschillende objecten.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

113. (1) 1803, mrt. 29-. (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door A. de Peneranda en De Moor, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door De Moor, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 729 (508 - 108 - 113), appendix (43 - 2 - 0), 142 prenten en kunstvoorwerpen, pp 52 + ii.

(6) signatuur: CB-UG (VC 565) en Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vandenhole.

114. (1) 1803, mei. 23. (2) **Mr. A.R.H.** e.a. (3) veiling geleid door B. Verhulst, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1075 (566 - 100 - 409), prenten, kaarten, ommelopers en oude wijn, pp 68.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

115. (1) 1803, mei. 23. (2) **Josephus Lameire** (gezworen landmeter en prijzer Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Van Praet, drukker, in het sterfhuys, Beenhouwerstraat. (4) catalogus door weduwe Van Praet en zoon, drukkers, in het Nederlands. (5) aantal loten: 48 (30 - 8 - 10), overwegend rekentabellen en meetkunde, verder landmeterinstrumenten en bloemen.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

116. (1) 1803, mei. 27. (2) **Mr. E.R.A.B.E.D.** (kunstliefhebber). (3) veiling geleid door Bernard Frick, kunstschilder, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: enkele boeken en 307 schilderijen.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

117. (1) 1803, jul. 19-. (30 messidor, jaar XI). (2) **André vanden Bogaerde** (burgemeester Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Bernard Verhulst en De Moor, veilingplaats in het huis van de afgestorvene in de Langestraat. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 233 (119 - 55 - 49) en een catalogus schilderijen, etsen, de curiosa geveild door B. Bauwens en B. Frix, kunstschilders, pp 23.

(6) signatuur: OBB (HF 51), met prijzen en kopersnotities, en Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: A. VAN DEN ABEELE, 'Andries van den Bogaerde (1726-1799): politiek, botanica en grootgrondbezit in Brugge en omgeving tijdens de

18de eeuw', in : *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, 139 (2002), 80-124.

118. (1) 1803, okt. 19. (2) **Anoniem**. (3) veiling geleid door A. de Peneranda, veilingplaats bij F. de Gelder in de Kartuizerinnenstraat. (4) catalogus door François van Eeck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1108 (576 - 145 - 336), appendix (28 - 6 - 47), diverse muziekinstrumenten en objecten.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

119. (1) 1803, nov. 8 (16 brumaire, jaar XII). (2) **Charles Pavot** (pastoor Sijsele), **Jean-Baptiste Kesteloot** (rechter bij de rechtbank van eerste aanleg van het Leidedepartement) en **F.V.M. de B.*****. (3) veiling geleid door B. Verhulst, notaris, veilingplaats bij F. de Gelder in de Kartuizerinnenstraat. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1044 (620 - 226 - 198), schilderijen, prenten, munten, medailles en varia.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

120. (1) 1804, feb. 28. (2) **Benoît Pol** (*jurisconsultus* en rechter). (3) veiling geleid door B. Verhulst, notaris, veilingplaats bij F. de Gelder in de Kartuizerinnenstraat. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1308 (811 - 295 - 202), schilderijen en diverse objecten, pp 130.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

121. (1) 1804, apr. 11. (2) **Pierre van Parys** (kanunnik van de Sint-Donaaskathedraal, penitencier), **Bernard d'Hauw** en **Guillaume Bouvy**. (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 768 (441 - 140 - 147), appendix (45 - 0 - 0). Met vermelding van de volledige *Encyclopédie méthodique* (182 vol., 1782-1791) en Rousseau's *Journal encyclopédique* (tot 1793), pp 40.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

122. (1) 1804, sep. 5-6. (2) **Pierre Ampe** (deken van Lissewege). (3) veiling geleid door Albert Canneel, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Nederlands. (5) aantal loten: 528 (298 - 72 - 84), appendix (37 - 12 - 25), pp 47 + vi.

(6) signatuur: OBB (HF 55) en Archief de Bethune, Marke.

123. (1) 1804, nov. 14-. (23 brumaire, jaar XIII). (2) **François-A. de Crombrughe** (schepen Brugse Vrije), **Joseph Devaux** (geneesheer en professor) en **Pierre d'Herbe** (schepen proosdij van Sint-Donaas en landmeter het Brugse Vrije). (3) veiling geleid door B. Verhulst, notaris, veilingplaats bij F. van Gelder in de Kartuizerinnenstraat. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1575 (1031 - 330 - 214), etsen, 149 schilderijen, 37 prenten, medailles, 33 plannen en kaarten, ommelopers, *prochieboeken*, *terriers en betedingen*, 169 wetenschappelijke instrumenten (*Leidse flessen*, *Maegdenburgse bollen*, *globen*),

laterne magique en priestergewaden, pp i-170-i.

(6) signatuur: OBB (HF 48), met prijsnotities in potlood, en Archief de Bethune, Marke.

124. (1) 1805, jan. 17-. (27 nivose, jaar XIII). (2) **verschillende personen**. (3) veiling geleid door Albert Canneel en zoon, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 295 (214 - 44 - 37), schilderijen, kunstvoorwerpen en wijnen, pp i-31.

(6) signatuur: OBB (HF 40), met notities "de Melgar" en Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar".

125. (1) 1805, mrt. 12-. (2) **Joseph Hergodts** (algemene ontvanger van de keizerlijke domeinen en schepen Brugse Vrije) en **Matthieu van Larebeke**. (3) veiling geleid door B. Verhulst, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Guillaume de Busscher-Marlier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1273 (802 - 267 - 153), appendix (44 - 7 - 0), pp 120.

(6) signatuur: OBB (HF 62) en Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar".

126. (1) 1805, mei. 13-. (23 floréal, jaar XIII). (2) **Jean-Baptiste de Villegas** (schepen Brugse Vrije). (3) veiling geleid door Antoine de Peneranda, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door François van Eeck en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 506 (339 - 72 - 95). Deze bibliotheek bevat de Parijse editie van de *Encyclopédie méthodique* (1751, met supplementen) en Rousseau's *Journal encyclopédique* (tot 1793), uitgebreide collectie van 79 etsen, 277 andere prenten, 79 schilderijen, 66 kunstvoorwerpen en wijnen, pp 81.

(6) signatuur: OBB (HF 44) en Archief de Bethune, Marke.

127. (1) 1805, dec. 2. (2) **Jean-François de R.***** (schepen Kortrijk) en **Philippe-Vincent B.***** (chirurgijn in Eeklo). (3) veiling geleid door Fr. de Crombrughe, griffier, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1251 (894 - 227 - 130), muziekpartituren en diverse objecten, pp 120.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

128. (1) 1805, dec. 18-. (2) **Ignace-François Bouvy** (kanunnik OLV-kerk), **Jean-Claude Onraedt** (pensionaris en griffier vierschaar) en **Pierre de Sutter** (chirurgijn). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 519 (446 - 82 - 92). Deze bibliotheek bevat de *Encyclopédie méthodique*, (1751, Parijse editie, 35 dln) en Rousseau's *Journal encyclopédique* (tot 1793), medische instrumenten, varia en wijnen, pp 52.

(6) signatuur: OBB (HF 70), met notities "de Melgar", en Archief de Bethune, Marke.

129. (1) 1806, mrt. 20-21. (2) **Guillaume Kinjedt** (pastoor St.-Janshospitaal). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 395 (335 - 44 - 16), 31 partijen zijden en gouden stoffen voor het vervaardigen van kerkgewaden en -ornamenten, pp 40.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

130. (1) 1806, jun. 18. (2) **Anoniem** (M. Feuts ?, geneesheer), *Catalogue de livres de Philosophie, d'Histoire naturelle, etc.* (3) veiling geleid door A. de Peneranda, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door François van Eeck en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 86 (84 - 0 - 2), pp 15.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

131. (1) 1807, apr. 1-. (2) **Anselme van Caloen** (algemeen ontvanger van de konvooirechten), **Pierre van Caloen** en **Jean-Baptiste Tallier** (*conseiller de la Préfecture*). (3) veiling geleid door een van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1430 (1260 - 271 - 150), collectie schelpen, zilverwerk, meubilair, muziekpartituren en -instrumenten, pp 143.

(6) signatuur: OBB (HF 72), met notities "de Melgar" en prijzen, en Archief de Bethune, Marke.

132. (1) 1807, mei. 12. (2) **Jean-Benoît Neudts** (rechter bij de rechtbank van eerste aanleg), **George de Bru** e.a. (3) veiling geleid voor B. Canneel, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 698 (496 - 107 - 95), pp 67.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar".

133. (1) 1807, mei. 20-21. (2) **F.J. van Biesbroeck** (kanunnik St.-Salvatorskerk). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 380 (223 - 38 - 35) en een appendix met 72 kavelnummers, pp 38, gevolgd door 8 ongenummerde pagina's.

(6) signatuur: OBB (HF 71), met notities "de Melgar", en Archief de Bethune, Marke.

134. (1) 1807, sep. 1. (2) **Charles Moentack** (vicaris St.-Donaaskathedraal). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 413 (328 - 41 - 44), kerkgewaden en muziekinstrumenten, pp 36.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar", en OBB (HF 66), met notities "de Melgar".

135. (1) 1807, nov. 9. (2) **Louis Tordeur** (pastoor Aardenburg). (3) - (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 75 (58

- 7 - 13) en kerkgewaden, pp 7.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

136. (1) 1807, nov. 9. (2) **Joseph van Parijs** (kanunnik St.-Salvatorskerk), **Pierre-Jean Lippens** (pastoor Beerst), **Jacques Devaux** (lid van het *Corps Législatif* in Parijs) en **Albertine Khnopff** (douairière van Adriaan de Bie). (3) - (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1348 (988 - 229 - 131), pp 124.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

137. (1) 1808, mrt. 21-. (2) **Pierre de Cuyper** (pastoor Mariakerke), **Michel Hennessy** (voorzitter rechtbank van het Leiedepartement), **Philippe Damaryn de Ramshove** en **Joseph van Caloen** (burgemeester van het Brugse Vrije). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1349 (937 - 296 - 116), meubilair, alaan, muziekpartituren en kerkgewaden, pp 135.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met de verkoopprijzen op losse vellen, en tussen pp 14-15 en pp 78-79 facturen aan Pierre de Melgar voor aankoop van boeken .

138. (1) 1808, mei. 10-. (2) **Adrien Gheleyns** (pastoor Ramskapelle) en **Dominique van Wymelbeke** (makelaar). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1053 (810 - 150 - 93), pp 82.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

139. (1) 1808, jun. 13-. (2) **Charles-Philippe Matthys** (graduateel kanunnik Sint-Donaaskathedraal). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 645 (326 - 161 - 158), hoofdzakelijk theologische werken, verder prenten, schilderijen en kerkgewaden, pp 55.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

140. (1) 1808, aug. 1-. (2) **Pieter-Franciscus Ledouls** (jr) (kunstschilder en schrijver). (3) veiling geleid door B. Canneel, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Daniël Bogaert-Dumortier, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 704 (479 - 102 - 123), hs, preciosa, muziekpartituren, schilderijen, tekeningen, etsen en meubilair, pp 85.

(6) signatuur: OBB (S 384), CB-UG (VC 627) en Archief de Bethune, Marke.
(7) referenties: Vandenhole.

141. (1) 1808, nov. 7-. (2) **Jean-Joseph Veranneman de Watervliet**. (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1241 (895

- 202 - 134), schilderijen, curiosa en varia, pp 99 + ii (appendix).

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met losse factuur aan Pierre de Melgar voor levering boeken *van d'heer de Moor en van d'heer Roels*. Wellicht werden ook boeken van De Moor en Roels op deze veiling aangeboden.

142. (1) 1808, nov. 17. (2) **Jean-Baptiste Moentack** (vicaris St.-Donaaskathedraal), **Louis-Charles Feuta** (geneesheer) en **Guillaume-Joseph Descnap** (geneesheer in Veurne). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1665 (1139 - 355 - 171), instrumenten van een chirurgijn en kerkgewaden, pp 170.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

143. (1) 1808, nov. 21. (2) weduwe **M.J. Lacroix**. (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 133 (106 - 11 - 6), pp 7.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar".

144. (1) 1808, nov. 22. (2) **A. de Peneranda** (thesaurier Brugge). (3) -, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 144 (106 - 21 - 17), prenten, 69 schilderijen en 58 kerkgewaden, pp 16.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

145. (1) 1809, mrt. 13-17. (2) **Joseph Bouvaert** (rector St.-Annakerk). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1233 (904 - 233 - 96), landkaarten, schilderijen, prenten, varia kerkgewaden en muziekpartituren, pp 92.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

146. (1) 1809, okt. 3-6. (2) **verschillende personen**. (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1150 (767 - 153 - 66), appendix (54 - 5 - 5), prenten en curiosa, pp 67.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

147. (1) 1809, nov. 30 - dec. 1. (2) **Jean Herdies** (kanunnik St.-Donaaskathedraal en pastoor van het Begijnhof), **Charles Hamerlinckx** (kanunnik St.-Donaaskathedraal) en **François Parmentier** (pastoor St.-Janshospitaal). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 344 (248 - 46 - 50), schilderijen, curiosa en kerkgewaden, pp 29.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

148. (1) 1810, jan. 9-13. (2) **Jacques van Wijsberghe** (geneesheer), **Jean-Fr. Poodts** (apotheker), **Jacques Cuvelier** (chirurgijn). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Daniël Bogaert-Dumortier in het Frans. (5) aantal loten: 884 (669 - 116 - 54), boeken van Poodts werden afzonderlijk geveild (36 - 9 - 0), plannen getekend en gegraveerd door H. Pulinx, kaarten, prenten, kunstvoorwerpen en varia, o.a. een guillocheerdraaibank, pp 85.

(6) signatuur: CB-UG (VC 648) en Archief de Bethune, Marke. (7) referenties: Vandenhole.

149. (1) 1810, apr. 24-27. (2) **Joseph van Caloen** (burgemeester Brugse Vrije) e.a. (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 735 (564 - 107 - 64), prenten, schilderijen en kunstvoorwerpen, pp 59.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

150. (1) 1810, mei. 7. (2) **Jean-Baptiste Pype** (pastoor St.-Janshospitaal). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, keizerlijke notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 145 (108 - 22 - 15), meubilair, kerkgewaden en varia.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

151. (1) 1810, mei. 23-24. (2) **Jean Vandemale sr.** (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 580, onderverdeeld in 6 klassen: theologie (68), jurisprudentie (54), kunst en wetenschappen (112), letteren (89), geschiedenis (229) en suppl. (23), uitzonderlijke verzameling schilderijen (Garemijn, Rubens, Van Dyck, Seghers, Steen, Teniers, e.a.).

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke.

152. (1) 1810, aug. 8-10. (2) **François Jamin** (geneesheer), **Anselme Odevaere** (rechter bij de rechtbank van eerste aanleg). (3) veiling geleid door Pierre de Bay, notaris, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 601 (441 - 81 - 79), 41 schilderijen en 32 curiosa, pp 49.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke, met notities "de Melgar".

153. (1) 1810, aug. 22-. (2) **Pierre-Louis de Molo** (apostolisch notaris, kanunnik St.-Donaaskathedraal en St.-Baafskathedraal in Gent), **Cathérine Blaere** (douairière van Pierre de l'Espée). (3) veiling geleid door T. d'Hauw, geassocieerde griffier, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door Emmanuel Jacobus Teirlinck, drukker, in het Frans. (5) aantal loten: 1078 (750 - 191 - 137) en 103 hs, 55 prenten, schilderijen, curiosa, meubels, muziekpartituren en kerkgewaden, pp 96.

(6) signatuur: OBB (S 383), met (prijs)notities van Legillon, en Archief de Bethune, Marke.

154. (1) 1810, dec. 17-21. (2) **Paul de Cock** (kunstschilder en architect, leraar aan de Academie) en **Hubert de Cock** (broer van Paul, lakenhandelaar en *amateur distingué*). (3) veiling geleid door één van de verenigde griffiers, veilingplaats op het stadhuis. (4) catalogus door weduwe De Moor en zoon, drukkers, in het Frans. (5) aantal loten: 418 (315 - 72 - 31) en 603 (392 - 51 - 160), een uitzonderlijke collectie van 72 prenten, schilderijen, porselein, aardewerk en lokale archeologica, pp 113.

(6) signatuur: Archief de Bethune, Marke en CB-UG (VC 666). (7) referenties: Vandenhole.

155. (1) z.d. (2) **Anoniem** *Catalogo van verboden boeken samengeraept uit verschillende veilingscatalogi* (samenvoeging van losse bladen uit 16 niet geïdentificeerde veilingcatalogi; de meest recente datum van de opgenomen publicaties is 1747)

(6) signatuur: OBB (S393)

156. (1) z.d. (2) **Anoniem** *Catalogus librorum prohibitorum* (samenvoeging van losse bladen uit 14 niet geïdentificeerde veilingcatalogi, waarvan twee met een approbatio uit 1755).

(6) signatuur: OBB (S89)

REGISTER 1. BEZITTERS VAN DE GEVEILDE BOEKEN-COLLECTIES⁶⁴

A.E.S., (1760), 41.

A.R.H., (1803), 114.

A.S.M.***, (1779), 39.

AMPE, Pierre, deken Lissewege, (1804), 122.

ASSERMAN, Philippus, Joannes, pastoor Zande, (1801), 105.

B.*** François, chirurgijn, Nieuwpoort, (1801), 108.

B.*** Philippe-Vincent, chirurgijn, Eeklo, (1805), 127.

BACKHUSIUS, Tilm., (1779), 39.

BAUWENS, Bernard, stokhouder, (1792), 76.

BECKERS, Joannes-Augustus, pastoor Moerkerke, (1780), 41.

BERGEER, Donatus, pastoor, (1793), 77.

BIERWART, Frans, pastoor hospitaal ter Potterie, (1789), 65.

BILLIET, Bernardus, pastoor Egem, (1802), 109.

BLAERE, Cathérine, douairière van Pierre de l'Espée, (1810), 153.

BOEVAERT, Carolus, *acdituus major* Sint-Salvatorskerk, (1799), 65.

BOUDINS, Bernardus, advocaat, (1777), 31.

BOUDINS, Franciscus, kanunnik OLV-kerk, (1761), 6.

BOUVAERT, François, advocaat, (1793), 77.

BOUVAERT, Joseph, rector St.-Anna, (1809), 145.

64 Het beroep, de functies en de titels zoals vermeld in de veilingcatalogi. Anonieme collecties werden hier niet opgenomen.

BOUVY, Guillaume, (1804), 121.
 BOUVY, Ignace-François, kanunnik OLV Kerk, (1805), 128.
 BRUGGEMAN, Pierre, (1772), 22.
 BUQUOY, weduwe Henricus Sebastianus, (1785), 59.
 BUQUOY, A.J., schepen proosdij St.-Donaas, (1786), 60.
 BUQUOY, Henri, (1793), 79.
 BUQUOY, Jacobus, (1789), 65.
 BUQUOY, Jacques Antoine, licentiaat *medecijnen*, (1801), 105.
 CAIMO, Joannes-Robertus, bisschop van Brugge, (1776), 29.
 CLE, François, advocaat, (1791), 71.
 CLE, P., advocaat, (1775), 26.
 COPPIETERS, Jean-Baptiste Joseph, stadsthesaurier en eerste schepen Brugge, (1786), 61.
 COPPIETERS (le BAILLY), Robert François, burgemeester Brugge, (1798), 95.
 CORTALS, F., procureur en notaris, (1787), 64.
 COUTTEAU, Charles, baljuw proosdij St.-Donaas, (1794), 82.
 CRUYSSAERT, L.F., pastoor Ramskapelle, (1782), 48.
 CUVELIER, Charles, chirurgijn, (1810), 148.
 CUSTIS, Charles-François, schepen Brugge en historicus, (1752), 1.
 DAMARYN de RAMSHOVEN, Philippe, ridder, (1808), 137.
 DE ARRAZOLA-ONATE, Marc-Albert, (1779), 38.
 De B.***, F.V.M., (1803), 119.
 DE BLAEUWE, P.P., raad Brugge, (1786), 62.
 DE BLENDE, Jean-Baptiste, schepen Brugge, (1784), 56.
 DE BOUCH, (1793), 94.
 DE BRU, George, (1807), 132.
 DE COCK, Hubert, lakenhandelaar, (1810), 154.
 DE COCK, Paul, kunstschilder, (1810), 154.
 DECORNIERS, chirurgijn-majoor bij het Vierset-regiment, (1799), 98.
 DE CROMBRUGGHE, François-A., schepen Brugse Vrije, (1804), 123.
 DE CUYPER, Pierre, pastoor Mariakerke, (1808), 137.
 DE GRASS, Albertus-Ignatius, ridder, (1760), 13.
 DE HU, Louis, kanunnik OLV-kerk, (1791), 69.
 DE JONGHE, J., onderpastoor St.-Walburga, (1793), 79.
 DELATER, Franciscus, (1780), 43.
 DE L'ESPEE, Jacques-Louis, schepen Brugge, (1774), 23.
 DE L'ESPEE, Jean-Baptiste, schepen Brugse Vrije, (1765), 9.
 DE L'ESPEE, Pierre, zie BLAIRE, Cathérine, (1810), 153.
 DE M., Jean-Baptiste, *amateur de Belles-Lettres*, (1777), 30.
 DE MILLECAMP, landmeter en schatter Brugse Vrije, (1800), 102.
 DE MOLO, Pierre-Louis, kanunnik St.-Donaaskathedraal en apostolisch notaris, (1810), 153.
 DE PENERANDA, A., stadsthesaurier Brugge, (1808), 144.
 DE PENERANDA de FRANCHIMONT, Pierre, schepen Brugge, (1793), 81.
 DE PENERANDA, zie VANDEN BOGAERDE, (1798), 95.

DE PESTELE, Josse, kanunnik St.-Salvatorskerk, (1793), 81.
 DE POTTER, Pieter-Clemens, Heer van Droghenwalle, (1760), 3.
 DE R.***, Jean-Baptiste, schepen Kortrijk, (1801), 108.
 DE R.***, Jean-François, schepen Kortrijk, (1805), 127.
 DESCHAMPS, Carolus, onderpastoor, (1768), 13.
 DE SCHIETERE, Charles, burgemeester Brugge, (1801), 106.
 DESCNAP, Guillaume, Joseph, geneesheer, Veurne, (1808), 142.
 DE SMIDT, Antoon, pastoor, (1790), 68.
 DE STAPPENS, Valentyn, (1777), 32.
 DE SUTTER, chirurgijn, (1805), 128.
 DEVAUX, Jacques, lid *Corps législatif* in Parijs, (1807), 136.
 DEVAUX, Joseph, geneesheer en professor, (1804), 123.
 DE VILLEGAS, Jean-Baptiste, schepen Brugse Vrije, (1805), 126.
 DE VOOGHT, Carolus, (1778), 37.
 DE VOOGHT, Pierre, François, Vincent, burggraaf, baljuw Brugge en Brugse Vrije, (1782), 49.
 DE WAEPENAERT, Pierre-Joseph, ridder, (1774), 25.
 DE WANDEL, Carolus, pastoor Maldegem, (1778), 33.
 DE WITTE, Guillaume, Charles, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1792), 73.
 DE WITTERT, Corneille, Jean, schepen Brugse Vrije, (1791), 70.
 DE WREE gezegd VERANNEMAN, Philippe-J., schepen Brugge, (1793), 80.
 D'HAUW, Bernard, (1804), 121.
 D'HAVESKERKE de WATERVLIET, Françoise-Catherine, jonkvrouw, (1784), 55.
 D'HERBE, Pierre, schepen proosdij St.-Donaas en landmeter Brugse Vrije, (1804), 123.
 D'HOOGE de la GAUGERIE, Joseph-Ignace, commissaris rekenhof, (1797), 87.
 D.P.H.***, (1803), 111.
 E.R.A.B.E.D., kunstliehebber, (1803), 116.
 FERNANDE, Joseph, beeldhouwer, (1799), 101.
 FEUTA, Louis-Charles, geneesheer, (1808), 142.
 FEUTS, M. (?), geneesheer, (1806), 130.
 FRANCHOIS, Thomas, licentiaat *medecijnen*, (1778), 33.
 GAREMIJN, Jan, kunstschilder, (1799), 100.
 GERARD, Carryl, (1779), 40.
 GHELEYNS, Adriaan, pastoor Ramskapelle, (1808), 138.
 GILLIOTS, Jean-Baptiste, makelaar, (1797), 85.
 HAMERLINCKX, Charles, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1809), 147.
 HENNESY, Michel, voorzitter rechtbank, (1808), 137.
 HERDIES, Jean, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1809), 147.
 HERGODTS, Joseph, ontvanger keizerlijke domeinen, schepen Brugse Vrije, (1805), 125.
 JAMIN, François, geneesheer, (1810), 152.
 J.C.***, (1800), 103.
 JEZUÏETEN en ENGELSE JEZUÏETEN, (1778), 35.
 JONGBLOET, Jacobus, pastoor Hoeke, (1777), 31.

JOORIS, Leon, pastoor St.-Jacobs, (1792), 73.
 KEERMAN, André, deurwaarder Brugse Vrije, (1800), 102.
 KESTELOOT, Jean-Baptiste, rechter, (1803), 119.
 KESTELOOT, Theodoor, stadsgriffier, (1791), 72.
 KINJEDT, Guillaume, pastoor St.-Janshospitaal, (1806), 129.
 KLOOSTERBIBLIOTHEKEN, afgeschafte Kloosters, (1785), 58.
 KNOPFF, A.A., raadslid Brugge en ontvanger Berg van Barmhartigheid, (1781), 46.
 KNOPFF, Albertine, douairière van Adriaan de Bie, (1807), 136.
 L.***, Jean-François, schepen Kortrijk, (1799), 97.
 LACROIX, Wwe M.J., (1808), 143.
 LAMEIRE, Josephus, landmeter-schatter Brugse Vrije, (1803), 115.
 LAURENZ, Johannes, landmeter-schatter Brugse Vrije, (1798), 92.
 LAUWEREYNS de DIEPENHEDE, Charles-Pierre, schepen Brugge, (1780), 67.
 LEDOULX, Pieter-Franciscus, kunstschilder, (1808), 140.
 LIPPENS, Pierre-Jean, pastoor Beerst, (1807), 136.
 MAEYENS, Joannes-Bapt., pastoor OLV- kerk, (1780), 41.
 MAGERMAN, Johannes, pastoor St.-Michiels, (1789), 65.
 MARANT, Aug.-Balth., (1789), 66.
 MARQUIER, J., advocaat, (1772), 18.
 MATTHYS, Charles-Philippe, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1808), 139.
 M.H., (1797), 86.
 M.K., (1797), 86.
 MOENTACK, Charles, vicaris St.-Donaaskathedraal, (1807), 134.
 MOENTACK, F., advocaat, (1766), 10.
 MOENTACK, Jean-Baptiste, vicaris St.-Donaaskathedraal, (1808), 142.
 NEUDT, Jean-Benoît, rechter, (1807), 132.
 ODEVAERE, Anselme, rechter, (1810), 152.
 ODEVAERE, Max., (1780), 43.
 O'DONNEGHEUE, Robert, raadspensionaris, (1798), 94.
 ONRAEDT, Jean-Claude, griffier vierschaar en pensionaris, (1805), 128.
 PAVOT, Charles, pastoor Sijsele, (1803), 119.
 PARMENTIER, François, SJ, pastoor St.-Janshospitaal, (1809), 147.
 PEELLAERT, A.D., (1780), 44.
 PEEMANS, Carolus, (1778), 34.
 POL, Benoît, rechter, (1804), 120.
 POOTS, Jean-François, apotheker, (1810), 148.
 P.R.D.***, (1778), 37.
 PULLINX, Henri, architect, (1787), 63.
 PYPE, Joannes-Bapt., kanunnik St.-Salvatorskerk, (1795), 83.
 PYPE, Jean-Baptiste, pastoor St.-Janshospitaal, (1810), 150.
 ROELS, J., kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1781), 47.
 ROELS, Balduin, kapelaan St.-Walburga, (1803), 112.
 ROTSAERT, Louis, François, (1766), 11.
 ROTSAERT de HERTAING, Marie-Alberte, (1791), 71.
 SAGERS, D., pastoor Sluis, (1798), 89.

SCHARRE, Petrus, (1778), 36.
 SEGHERS, Donatus, landmeter Brugse Vrije, (1792), 74.
 SIMON, N., kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1764), 8.
 SIMON, François-Xavier, schout Brugge, (1791), 69.
 SPITAEEL, François-Jacques, pastoor Zarren, (1770), 14.
 STANFIELD, F., (1802), 110.
 STOCK, Jean, rechter, (1804), 107.
 STORDEUR, Louis, pastoor Aardenburg, (1807), 135.
 SUNAERT, Joan-Bapt., *sacellanus* St.-Gilleskerk, (1789), 65.
 SUVEE, J., notaris, (1767), 12.
 TAVERNIER, Petrus, (1778), 34.
 VAN AUWERGHEM, kanunnik, (1764), 7.
 VAN BIESBROUCK, F.J., kanunnik St.-Salvatorskerk, (1807), 133.
 VAN CALOEN, Pierre, (1807), 131.
 VAN CALOEN, Anselme, douanemeester, (1807), 131.
 VAN CALOEN, Joseph, burgemeester Brugse Vrije, (1808), 137 en (1810), 149.
 VANDEN BOGAERDE, André, burgemeester Brugse Vrije, (1803), 117.
 VANDEN BOGAERDE de PENERANDA, (1798), 95.
 VANDENMAELE, Jean, sr., (1810), 151.
 VANDEN FOSSE, Guillaume, Heer van Avcappelhove, (1771), 17.
 VANDEN HEEDE, Jean-Jacques, licentiaat *medecijnen*, (1772), 20.
 VANDER STRICHT, J., (1776), 28.
 VANDER VLIERT, A., ridder, (1790), 68.
 VANDER VLIERT, Henri, (1799), 98.
 VANDER WOUWERE, Louis-Ferdinand, burgemeester Brugse Vrije, (1792), 78.
 VAN DEURNE, Charles, Heer van Grevelinghen, (1771), 16.
 VAN HAMME, Matthias, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1781), 45.
 VAN HESE, Jean, priester-schrijver, (1803), 111.
 VAN LAEREBEKE, Matthias, (1805), 125.
 VAN MAELE, Zeger, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1760), 2.
 VAN OEKELEN, Jacobus, pastoor Lapscheur, (1778), 33.
 VAN OVERLOOPE, J., hoofdman zestendeel Brugge, (1784), 54.
 VAN OVERLOOPE, S.P., inspecteur keizerlijke gebouwen, (1770), 15.
 VAN PARIJS, Joseph, kanunnik St.-Salvators, (1807), 136.
 VAN PARIJS, Pierre, kanunnik St.-Donaaskathedraal, (1804), 121.
 VAN PRAET, Weduwe, Joseph, (1792), 75.
 VAN ROOSEBEKE, P.A., baljuw Oudenburg, (1801), 107.
 VAN SPEYBROECK, E., timmerman en architect, (1787), 64.
 VAN TOURS, Ignatius, stadssecretaris Brugge, (1764), 7.
 VAN WYMELBEKE, Dominique, makelaar, (1808), 138.
 VAN WYNSBERGHE, Jacques, medicus, (1810), 148.
 VERANNEMAN, (de Wree), Philippe-J., schepen Brugge, (1793), 80.
 VERANNEMAN DE WATERVLIET, Jean-Joseph, (1808), 141.
 VERHELLE, Ignatius, pastoor Houtave, (1783), 50.
 VERHOUBE, Jean-François, raadslid Brugge, (1772), 21.

VERPLANCKE, Joseph, handelaar, (1792), 76.
 VLEYS, Frans-Petrus, kapelaan, (1775), 27.
 VLEYS, Henri-Joseph, Heer van Ten Doele, (1760), 5.
 WAUTERS, Jean-Jacques, advocaat, (1783), 53.
 WEMAES, Jean-Baptiste, priester, (1802), 110.
 WILLAEYS, François, makelaar, (1784), 57.
 WYTS, P.A.E., *presbyter*, (1775), 27
 X.W.Q., (1783), 51.

REGISTER 2. BEROEPEN EN FUNCTIES VAN EIGENAREN VAN BIBLIOTHEKEN

Clerici

bisschop	29.
kanunniken St.-Donaaskathedraal	2, 8, 45, 47, 73, 121, 134, 139, 142, 147, 153.
kanunniken St.-Salvatorskerk	81, 83, 133, 136.
kanunniken OLV-kerk	6, 69, 128.
kanunnik	7.
pastoors, stadsparochies	33, 65(2), 68, 73, 77, 129, 147(2), 150.
pastoors, Brugse Vrije	14, 31, 33(2), 41, 49, 50, 89, 105, 109, 119, 122, 135, 136, 137, 138.
priesters en kapelaans	13, 27(2), 65(2), 79, 110, 111, 112, 145, 151.
reguliere clerici	35, 58, 147.

Politiek personeel en ambtenaren

Brugge:

burgemeesters	95, 107.
schepenen	23, 56, 61, 67, 70, 80, 81.
baljuws	49, 82.
schout	69.
anderen	1, 7, 12, 21, 46, 54, 60, 61, 62, 72, 82, 94, 95, 123, 131, 144.

Brugse Vrije:

burgemeesters	78, 117, 137, 149.
schepenen	9, 81, 123, 125, 126.
baljuws	49, 107.

andere steden	17, 97, 108, 127.
---------------	-------------------

provinciale ambtenaren	63, 131.
ambtenaren centrale overheid	15, 125, 131, 136.
<i>Edellieden</i>	1, 3, 5, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 23, 25, 49, 54, 55, 61, 67, 68, 70, 71, 78, 80, 81, 94, 95, 97, 106, 117, 123, 126, 131, 144, 149.
<i>Rechtsgeleerden</i>	
advocaten	10, 18, 21, 26, 31, 53, 77.
notarissen	12, 59, 64.
deurwaarders	102.
rechters	107, 119, 120, 132, 137, 152.
raadspensionarissen	17, 21, 23, 46, 62, 128, 131.
<i>Geneesheren, chirurgijnen en apothekers</i>	33, 98, 105, 108, 123, 127, 128, 142(2), 148(3), 152.
<i>Architecten en landmeters</i>	63, 73, 92, 102, 115, 123, 154.
<i>Handelaren en makelaars</i>	57, 76, 85, 138, 154.
<i>Kunstenaars</i>	63, 100, 101, 140, 154.
<i>Weduwen en douairières</i>	55, 59, 71, 74, 143, 153.

REGISTER 3. VEILINGMEESTERS

Bauwens, Bernard, kunstschilder	59, 100.
Bouvard, J., stokhouder	72, 73, 76, 90.
Canneel, A.	122, 124.
Canneel, B.	124, 132, 140.
De Bay, Pierre, notaris	121, 128, 129, 139, 147, 150, 152.
De Busscher, Joseph, librariër-bibliopool	27, 28, 32, 33, 34, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 57, 65, 110.
De Cock, Paulus, kunstschilder	52.
De Crombrugge, François, griffier	127.
Deligne, F., stokhouder	74, 75, 77, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 108.
De Meere, J., kunstschilder	11.
De Moor, Corneel, librariër-bibliopool	54, 113, 117.
De Peneranda, A.	106, 112, 113, 118, 126, 130.
De Sloovere, Pieter, drukker	1, 5, 7.
D'Hauw, Th., geassocieerde griffier	153.

Frick, Bernard, kunstschilder	116.
Garemijn, Jan, kunstschilder	49.
Huygens, Jacques, notaris	93.
Pavot, G., stekhouder	59, 60, 61.
Roose, Paul, drukker	2, 3, 4.
Vander Hofstad, J., notaris	107, 109.
Van Praet, Joseph, librariër-bibliopool	8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 35, 36, 38, 40, 46, 49, 53, 55, 56, 58, 62, 66.
Van Praet, Weduwe en zoon	115.
Verhulst, B., stekhouder-notaris	63, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 91, 92, 111, 114, 117, 119, 120, 123, 125.
Anonieme veilingmeesters:	
"de vereenigde griffiers"	133, 134, 137, 138, 141, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 151, 154.
"competente deurwaarder"	94, 95, 98.

REGISTER 4. VEILINGPLAATSEN

Academie (Academiestraat)	(1760) 2, 3, 4, 5.
Hof van Commercie (Sint-Jakobsstraat)	(1764 - 1768) 8, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 33, 35, 41, 42, 46, 49, 50.
Stadhuis (in de grote bovenzaal)	(1784 - 1810) 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149.
Sterfhuizen:	
Tours	(1764), 7.
De L'Espée	(1765), 9.
Moentack	(1766), 10.
Rotsaert de Hertaing, in de Hoogstraat	(1766), 11.

Van Overloope, op de Munt	(1770), 15.
De Waepenaert, naast de Augustijnebrug	(1774), 25.
Van Hamme, Drie Koningenstraat	(1781), 45.
Roels, Philipstockstraat	(1781), 47.
De Vooght, Naaldenstraat	(1782), 49.
Wauters, Kuipersstraat	(1783), 53.
Coppieters, Garenmarkt	(1786), 61.
De Blaeuwe	(1786), 62.
Vanden Wouwere, bij de Molenbrug	(1792), 78.
Garemijn, Grauwwerkersstraat	(1799), 100.
Lameire, Beenhouwersstraat	(1803), 115.
Vanden Bogaerde, Langestraat	(1803), 117.

Andere locaties:

Een leeg huis in de St.-Jansstraat	(1752), 1.
Het bisschoppelijk paleis	(1776), 29.
De aula van het jezùïetencollege	(1778), 35.
De Parys-halle (ten huize A. Callens)	(1783), 52.
Bij J.J. vande Male op den Dijver	(1792), 75.
Het huis van de erfgenamen, Oude Zak	(1797), 85.
Bij F. de Gelder, Kartouizerinnenstraat	(1803), 118, 119, en (1804), 120, 123.

REGISTER 5. DRUKKERS VAN VEILINGCATALOGI

Bogaert-Dumortier, Daniël ⁶⁵	140.
De Busscher, Joseph ⁶⁶	25, 27, 28, 32, 33, 34, 37, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 79, 81, 82, 83.
De Busscher, Joseph en zoon ⁶⁷	77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 88, 89.
De Busscher-Marlier, Guillaume ⁶⁸	95, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 111, 114, 116, 119, 120, 123, 125, 140, 148.

65 Daniël Bogaert-Dumortier, oudste zoon van Joseph Bogaert (1752-1820, meester-drukker vanaf 1780), had een eigen drukkerij in de Philipstockstraat vanaf 1805.

66 Joseph de Busscher (1741-1824), drukker-uitgever en boekhandelaar vanaf 1770, had zijn winkel en atelier op verschillende opeenvolgende adressen in de stad.

67 Associatie vader en zoon tussen 1795 en 1798.

68 Guillaume De Busscher-Marlier nam in 1796 de drukkerij van zijn vader Joseph over; hij leidde deze werkplaats tot ca. 1852.

De Moor, Cornelis ⁶⁹	54, 71, 72, 73, 75, 77, 78.
De Moor, Cornelis en zoon ⁷⁰	81, 87, 91, 92, 94, 102, 109, 113.
De Moor, Weduwe en zoon ⁷¹	98, 100, 117, 121, 122, 124, 128, 129, 132, 139, 144, 147, 150, 152, 154.
De Sloovere, Pieter ⁷²	1, 5, 7.
Roose, Paul ⁷³	2, 3, 4.
Teirlinck, Emmanuel Jacobus ⁷⁴	127, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 142, 143, 145, 146, 149, 151, 153.
Van Eeck, Frans ⁷⁵	80, 85, 106, 112, 118.
Van Eeck, Frans en zoon	126, 130.
Van Praet, Joseph ⁷⁶	8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 35, 36, 38, 40, 44, 46, 49, 53, 55, 56, 58, 62.
Van Praet, Joseph en zoon ⁷⁷	63, 67.
Van Praet, Weduwe en zoon ⁷⁸	74, 90, 93, 98, 115, 117.

69 Cornelis de Moor was meester-drukker van 1764 tot 1799. Zijn werkplaats "In de naam Jezus" bevond zich in de Philipstockstraat.

70 Cornelis de Moor jr. werkte samen met zijn vader van 1775 tot 1799, het jaar waarin de vader overleed.

71 Na het overlijden van Cornelis de Moor sr. namen zijn weduwe en zoon de werkplaats over, en dit tot 1825.

72 Pieter de Sloovere (1712 - 1767) was eerst als boekhandelaar-boekbinder, vervolgens ook als drukker-uitgever actief vanaf 1737 tot 1767. Zijn werkplaats "In den Braembosch" bevond zich in de Predikherenstraat.

73 Paul Roose volgde in 1734 zijn overleden gelijknamige vader als drukker-uitgever op; hij overleed in 1773. Zijn werkplaats verhuisde naar verschillende, opeenvolgende adressen in de stad.

74 Emmanuel Jacobus Teirlinck (1778 - 1834) vestigde zich na 1800 in Brugge; hij had zijn boekdrukkersatelier in de Breidelstraat.

75 François van Eeck leidde een boekdrukkerswerkplaats in Brugge van ca. 1787 tot ca. 1795. Zijn atelier was gevestigd in de Hoogstraat, vervolgens in de Wollestraat.

76 Joseph van Praet (1724 - 1792), drukker-uitgever en boekhandelaar, had van 1762 tot aan zijn dood zijn winkel en werkplaats "In 't Waepen van Oostenrijk" in Kuipersstraat.

77 Joseph van Praet en zoon waren partners tussen 1787 en 1792.

78 Weduwe Van Praet en zoon hebben de drukkerij en boekhandel na 1792 verdergezet, en dit tot 1808.

REGISTER 6. TAALGEBRUIK

Nederlands	22, 52, 59, 64, 92, 100, 115, 122.
Latijn	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 48, 50, 51, 53, 62, 65, 66.
Frans	1, 5, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 23-26, 30, 32, 35, 38, 40, 42, 44, 46, 49, 54- 61, 63, 67-91, 93-99, 101-114, 116- 121, 123-154.

REGISTER 7. OBJECTEN DIE SAMEN MET BOEKEN GEVEILD WERDEN

Alaam en gereedschap	25, 73, 92, 100 (schilders-alaam), 115, 137, 16 (draaibank), 148 (guillo- cheermachine).
Anatomische curiosa	1, 96, 112 (foetussen en genetische monsters), 131.
Bloemen en bloembollen	99, 101, 115.
Camera obscura	5, 10, 22, 25, 29, 52, 54, 57, 59, 79, 123, 151.
Curiosa en inhoud van curiositeitskabinetten	1, 12, 13, 30, 51, 59, 61, 65, 86, 88, 91, 94, 96, 97, 102, 106, 112, 117, 119, 120, 128, 131, 141, 146, 147, 152, 153.
Handschriften	1, 5, 13, 25, 29, 52 (miniaturen), 94, 140 (130 loten).
Jachtwapens	13, 16, 23, 71, 72, 115.
Kaarten (land- en zee-)	13, 19, 55, 62, 91, 92, 102, 114, 123, 145, 148.
Kerkgewaden	13, 52, 123, 129, 134, 135, 137, 139, 142, 144, 145, 147, 150, 153. partijen zijden en gouden stoffen voor kerkgewaden : 129.
Klokken en horloges	9, 20, 22, 25, 51, 52.
Kunstvoorwerpen	1, 13, 28, 29, 52, 113, 118, 124, 126, 127, 131, 140, 148, 149.
Medailles	49, 85, 101, 102, 111 (uitzonderlijke collectie), 119, 123.
Munten	72, 101, 102, 105, 111 (uitzonderlij- ke collectie), 119.
Muziekinstrumenten	1, 2, 5, 9, 10, 16, 20, 94, 118, 132,

	134.
Muziekpartituren	12, 13, 19, 25, 35, 65, 131, 137, 140, 145, 153.
Ommelopers	92, 102, 114, 121.
Papier	49, 77, 93, 84.
Porselein	22 (Japanse porselein, koffie- en theeserviezen), 72, 102, 154.
Prenten (aantal)	1, 7, 11, 15(85), 19, 24, 49, 52(110), 59, 70, 78, 81(83), 82, 84(173), 88, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 100(310), 101, 102, 114, 117, 119, 123, 126(277), 139, 140, 144, 145, 146, 148, 149, 153, 154.
Schilderijen (aantal)	1, 5, 11(128), 12, 15(300), 17, 20(42), 22, 24, 25, 49, 52(176), 59(149), 61, 70, 71(40), 78, 81, 82, 85, 95, 98, 100(172), 101, 102, 106, 113(142), 116(307), 117, 119, 120, 123(149), 124, 126(79), 139, 140, 141, 144, 145, 147, 149, 151, 152, 153, 154.
Stenen	72, 84 "pierres turcs" , 95.
Tekeningen	11, 13, 19, 52, 59, 100(172), 101, 126, 140, 149.
Toestellen en en instrumenten	
Astronomische instrumenten	12, 72, 77, 96, 102, 112, 123.
Natuurwetenschappelijke toestellen	57, 59, 79, 92, 123.
Optische toestellen	5, 10, 12, 16, 22, 46, 52, 55, 57, 62, 72, 79, 91, 115, 123, 131, 153.
Mathematische toestellen	92, 102, 115 (167 loten), 123, 151.
Medische instrumenten	105, 127, 142.
Vernis en verven	52 (fijnste Indische inkt), 59 (rood zegellak), 84, 100.
Zilverwerk	51, 52, 59, 129, 131.
Wijnen en likeuren	25, 86, 89, 98, 99, 114, 122, 124, 126, 128.

REGISTER 8. BEWAARPLAATS EN PLAATSNUMMERS VAN BRUGSE VEILINGCATALOGI

Openbare Bibliotheek Brugge (OBB)

1	S 398	117	HF 51
2	S 392 I	122	HF 55
3	S392 II	123	HF 48
4	S 392 III	124	HF 40
5	S 437	125	HF 62
35	270; S 390	126	HF 44
49	S 391	128	HF 70
58	B 495	131	HF 72
67	Fotocopie UCL	133	HF 71
92	BR 61 I	134	HF 66
101	HF 41	140	S 384
109	HF 43	153	S 383
111	HF 49	155	S 393
		156	S 89

Centrale Bibliotheek, Universiteit Gent (CB-UG)

1	VC 143	70	VC 434
11	VC 214	71	VC 437
15	VC 248	72	VC 439
29	VC 295	74	VC 453
30	VC 310	78	VC 457
35	VC 328	85	VC 492
49	VC 362	113	VC 565
61	VC 395	140	VC 627
65	VC 415	148	VC 648
68	VC 429	154	VC 666
69	VC 432		

Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel (KB-Brussel)

1	VH 22.532A, VI 87.084A18
25	R 47.903/524
35	VB 12.150A15, VB 12.150A20
49	VH 22.582A, III 16.176A, VI 87.084A173, VI 87.084A76
51	R 47.903/582
52	II 95.058AVI 8

- 58 VH 22.593A
59 II 94.058 VI 10
76 R 47.903/526
105 R 47.903/527

Archief de Bethune, Marke

Veruit de belangrijkste collectie Brugse veilingcatalogi(zonder plaatsnummers).

7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 33, 35, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 68, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154.

Centrale Bibliotheek KUL, Leuven (CB-KUL)

18, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40: A 48715 I tot A 48715 VIII.

Universitaire Bibliotheek UCL, Louvain-la-Neuve (UC-UCL)

41, 43, 44, 66, 67, 75: A 48716 I tot A 48716 VI.